

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ZİHİN YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERLE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUM VE
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANSU ÖMER

**Lefkoşa
Ocak, 2022**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ZİHİN YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERLE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUM VE
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CANSU ÖMER

Tez Danışmanı

YARD. DOÇ. DR. BAŞAK BAĞLAMA YÜCESOY

Lefkoşa

Ocak, 2022

Onay

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,
Cansu Ömer' in "Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutum ve Görüşleri" isimli tezi 01/2022 tarihinde jürimiz tarafından Özel Eğitim Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı – Soyadı

İmza

Başkan: Yard. Doç. Dr. Cahit NURİ

.....

Üye*: Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

.....

Üye (Danışman): Yard. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA YÜCESOY

.....

Anabilim Dalı Başkanı Onayı

.....

21/01/ 2022

Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

.....

21/01/ 2022

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can BEŞER

Enstitü Müdürü

Etik İkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Cansu ÖMER

21/01/2022

Teşekkür

Tez çalışmamda desteklerinden dolayı öncelikle yüksek lisans sürecimde desteğini esirgemeyen, fikirlerini sunan, bana rehberlik eden bana inanan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA hocama tez süreci boyunca bana yönelik anlayışı ve düşüncesinden dolayı çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans dönemim boyunca yapılan akademik çalışmalarda beni güncel tutan, özel eğitimin KKTC’de daha iyi şekillenebilmesi için çaba gösteren Doç. Dr. Mukaddes SAKALLI DEMİROK, yüksek lisansa başlamamda beni yüreklendiren, başarabileceğime dair telkinler veren Dr. Meltem HAKSIZ ve her zaman yardıma ihtiyacım olduğunda sorularıma cevap veren Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ hocalarıma ve yine aynı şekilde sevgili danışmanıma teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans sürecim boyunca her zaman bana maddi manevi her türlü destekle yanımda olan ve her koşulda yanımda olduklarını hissettiren aileme minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans yapmam konusunda her zaman destek veren ve bu aşamada her türlü yardımı esirgemeyen, motivasyonumu her zaman yüksek tutmamı sağlayan, bilmediğim konuda benim için daha çok bilgi toplayan ve donanımın gelişmesine her zaman katkı sağlayan, benimle birlikte nice zorluklara katlanan pes etmemem için beni güçlendiren destek olan iyi ki hayatımın parçası olan Uz. Halil BAYKURT’a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans konumu ve çalışmamı seçmemde vesile olan sevgili öğrencilerime hayatıma dokundukları için, bana ve bu tezi okuyan özel eğitim öğretmenlerine kendinden bir parça bulup ve kendini araştırmaya, öğrenmeye, her zaman daha iyisini yapmaya yöneltecek her öğretmen adına teşekkürlerimi sunarım.

Cansu ÖMER

Özet

ÖMER, Cansu

Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel

Eğitim Ana Bilim Dalı

Ocak, 2022, 90 sayfa

Bu araştırmanın amacı zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve görüşlerini belirlemek için karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Daire Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim merkezlerinde/ okullarında ve özel özel eğitim okullarında bulunan zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Nicel veriler 150 zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerden elde edilmiştir. Nitel veriler ise aynı çalışma grubu içerisinde görüşme için gönüllü olan 15 zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerden elde edilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümünde demografik bilgi formu ve “Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği”, nitel boyutta ise yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler istatistik programı SPSS 27 kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel boyutunu oluşturan yarı yapılandırılmış görüşme soruların ve demografik bilgilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi ile verilerin kodlanmasında QSR Nvivo 12 programı kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel bulgularına göre öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanlarının; yaş, cinsiyet, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem, öğretmenlik eğitiminde cinsel eğitim ile ilgili ders alma, daha önce cinsel eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitim/konferans/sertifika programına katılma gibi değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılık olma durumuna ilişkin olarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda; cinsiyet ve yaşa göre anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel bulgularına ilişkin olarak ilişkin bulgular ile; öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri, verilen cinsel eğitim programının içeriğinde öncelikli olarak bulunması gereken konular, cinsel eğitimin; birey açısından ve aile açısından yararları/kazanımları, cinsel gelişimi değerlendirirken kullanılan yöntem ve araçlar, cinsel eğitim uygulamalarında

kullanılan öğretim yöntemleri, öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlar ve müdahale yöntemlerine ilişkin uygulamalar, uygulamalarda aile ile birlikte yapılan çalışmalar ile ilgili bulgular elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Zihin yetersizliği olan birey, cinsel eğitim, tutum, görüş.

Abstract**Attitudes and Views of Teachers of Individuals with Intellectual Disability
towards Sexual Education****ÖMER, Cansu****Master Thesis, Near East University Institute of Educational Sciences Special
Education****January, 2022, 90 Pages**

Aim of this research is to determine the attitudes and views of teachers of individuals with intellectual disability towards sexual education.

For this purpose, a convergent parallel design from mixed method research was used to determine the attitudes and views of teachers of individuals with intellectual disability towards sexual education. The study group of the research consists of teachers working with individuals with intellectual disability in special education centers/schools affiliated to the Ministry of National Education Directorate of Primary Education in the 2021-2022 academic year. Quantitative data were obtained from teachers working with 150 individuals with intellectual disability. Qualitative data were obtained from teachers working with 15 individuals with intellectual disability who volunteered for the interview from the same study group.

In the quantitative part of the study, the demographic information form and the "Scale of Attitudes Towards Sexual Education" were used, and in the qualitative part, semi-structured interview technique was used. The obtained data were analyzed using the statistical program called SPSS 27. Content analysis was used in the analysis of semi-structured interview questions and demographic information that constitute the qualitative dimension. QSR Nvivo 12 program was used for coding the data with content analysis.

According to the quantitative findings of the study, the scores of teachers' attitudes towards sexual education; a significant difference was obtained according to variables such as age, gender, department graduated, professional seniority, taking a course on sexual education in teacher education, participating in an in-service training/conference/certificate program on sexual education before. In line with the data obtained; it has been determined that there are significant differences according to gender and age. With the findings related to the qualitative findings of the research; teachers' views on giving sexual education to students with intellectual disabilities, the subjects that should be included in the content of the sexual education program, sexual

education; the findings related to the benefits/gains for the individual and the family, the methods and tools used in evaluating sexual development, the teaching methods used in sexual education practices, the inappropriate sexual behaviors observed in students and the practices related to intervention methods, and the studies conducted with the family in practices were obtained.

Key words: Individuals with intellectual disability, sexual education, special education teacher, attitude, view.

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	II
TEŞEKKÜR	III
ÖZET	IV
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	XII
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
PROBLEM DURUMU	1
ARAŞTIRMANIN AMACI	5
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	6
SINIRLILIKLAR	7
TANIMLAR	7
BÖLÜM II	
KAVRAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
KAVRAMSAL TEMELLER	8
<i>Cinsel Gelişim</i>	8
<i>Cinsel Eğitim</i>	8
<i>Zihin Yetersizliği</i>	9
<i>Zihin Yetersizliği olan Çocuklarda ve Ergenlerde Cinsel Gelişim</i>	11
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	14
<i>KKTC' de Yapılan Araştırmalar</i>	14
<i>Türkiye' de Yapılan Araştırmalar</i>	14
<i>Yurt dışında Yapılan Araştırmalar</i>	16
BÖLÜM III	
YÖNTEM	19
ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	19
KATILIMCILAR	19
VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	25
<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği (CEYTÖ)</i>	25
<i>Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları</i>	27
ARAŞTIRMANIN GEÇERLİLİĞİ VE GÜVENİLİRLİĞİ	27
VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI	28
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE YORUMLAR	30
ÖLÇEK SORULARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	30

<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan ğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarının Saptanması</i>	30
<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan ğretmenlerin Yaşlarına Göre Farklılıklarının Saptanması</i>	31
<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan öğretmenlerin ğrenim Gördükleri Alana Göre Farklılıklarının Saptanması</i>	33
<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan ğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Farklılıklarının Saptanması</i>	34
<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan ğretmenlerin Eğitim Dönemlerinde Ders Almalarına Yönelik Farklılıklarının Saptanması</i>	36
<i>Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan ğretmenlerin Eğitim/Konferans/Sertifika Programlarına Katılımlarına Göre Farklılıklarının Saptanması</i>	37
YARI YAPILANDIRILMIş GöRüşME SORULARINA İLİşKİN BULGULAR	39
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere, Cinsel Eğitim Verilmesine Yönelik Bulgular</i>	41
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere, cinsel eğitim program içeriğinde öncelikli konulara ilişkin bulgular</i>	42
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere Verilen Eğitimin, Birey Açısından Yararları</i>	44
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere Verilen Eğitimin Aile Açısından Yararları</i>	46
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere Cinsel Gelişimi Değerlendirirken Kullanılan Yöntem ve araçlara Yönelik Bulgular</i>	47
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere, Cinsel eğitim uygulamalarında Kullanılan Yönteme Yönelik Bulgular</i>	48
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilerde Gözlemlenen Uygun Olmayan Cinsel Davranışlara İlişkin Bulgular</i>	50
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilere Yönelik Müdahale Uygulamaları</i>	51
<i>Zihin Yetersizliği Olan ğrencilerde, Ailelerle Birlikte Yapılan Cinsel Eğitim alışmalarına Yönelik Bulgular</i>	53

BÖLÜM V

TARTIşMA	55
-----------------------	-----------

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	63
SONUÇ	63
ÖNERİLER	67
KAYNAKÇA	68
EKLER	75
EK 1. ÖLÇEĞİN KULLANIMINA İLİşKİN İZİN YAZISI	75
EK 2. ETİK KURUL ONAY YAZISI	76
EK 3. KATILIMCILARA SORULAN GöRüşME SORULARI FORMU	77
EK 4. KATILIMCIYA YÖNELİK DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	77
EK 5. ÖLÇEK SORULARI	78

EK 6: İNTİHAL RAPORU..... 86

Tablolar Listesi

Tablo 1. Öğretmenlerin Yaş Dağılımı.....	22
Tablo 2. Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı.....	22
Tablo 3. Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı.....	23
Tablo 4. Kıdem Değişimine Göre Dağılım.....	23
Tablo 5. Öğretmenlik Eğitimleri Sürecinde Cinsel Eğitim İle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	24
Tablo 6. Cinsel Eğitim İle İlgili Bir Eğitim/Konferans/Sertifika Programına Katılım Durumuna Göre Dağılımı.....	24
Tablo 7 Nitel Boyutu Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri.....	25
Tablo 8. Cronbach Alpha Ölçeği.....	30
Tablo 9. Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılık Değerleri.....	32
Tablo 10. Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Farklılık Değerleri.....	34
Tablo 11. Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Öğrenim Düzeylerine Göre Farklılık Değerleri.....	35
Tablo 12. Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Farklılık Değerleri.....	36
Tablo 13. Ölçek Sonuçlarında Yer Alan, Öğretmenlerin Eğitim Dönemlerinde Ders Almalarına Göre Farklılık Değerleri.....	37
Tablo 14 Ölçek Sonuçlarında Yer Alan, Öğretmenlerin Eğitim/Konferans/Sertifika Programlarına Katılımlarına Göre Farklılık Değerleri.....	39
Tablo 15. Araştırma Kapsamında Elde Edilen Veri Setine Göre Katılımcılara Sorulan Sorular Ve Verilen Cevaplara İlişkin Kodlar.....	40
Tablo 16. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sonucu, Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Verilmesine Yönelik Bilgiler.....	42
Tablo 17. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Program İçeriğinde Öncelikli Konulara İlişkin Bilgiler.....	43

Tablo 18. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Uyguladıkları Cinsel Eğitimin Birey Açısından Yararlarına İlişkin Bilgiler.....	45
Tablo 19. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Uyguladıkları Cinsel Eğitimin Aile Açısından Yararlarına İlişkin Bilgiler.....	47
Tablo 20. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Öğrencilerinin Cinsel Gelişimini Değerlendirirken Kullandıkları Yöntem ve araçlara İlişkin Bilgiler.....	48
Tablo 21. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Uygulamaları Sırasında Kullandıkları Yönteme İlişkin Bilgiler.....	50
Tablo 22. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Öğrencilerinde Gözlemledikleri Uygun Olmayan Cinsel Davranışlara İlişkin Bilgiler.....	51
Tablo 23. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Öğrencilerinde Gözlemledikleri Uygun Olmayan Cinsel Davranışlara Yönelik Uyguladıkları Müdahale Yöntemlerine İlişkin Bilgiler.....	53
Tablo 24. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Ailelerle Birlikte Yaptıkları Cinsel Eğitim Çalışmalarına İlişkin Bilgiler.....	54

KISALTMALAR

CYTÖ: Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları belirtilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında geçen bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Özel eğitime gereksinimi olan bireyler, birbirinden farklı nedenlerle, bireysel özellikleri ve akademik alan bakımından yaşatlarından beklenen düzeyde anlamlı derecede farklılık gösteren bireyler olarak tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012). Özel eğitime gereksinimi olan birey; doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrasında bilişsel, fiziksel, dil, duygusal ve sosyal gelişimlerinde ölçme araçlarıyla ölçülebilen düzeyde akranlarına kıyasla farklı özellikler gösteren bireylerdir. Normal gelişim gösteren bireyler için planlanmış eğitim programlarından faydalanamayan, kısmen faydalanan veya faydalandığı halde destek programları ile eğitimine devam ettirilebilen bireyler olduğu kaynaklarda belirtilmektedir (Dönmez, 2009).

Özel eğitime gereksinimi olan bireyler dendiğinde aslında tek bir alan akla gelmemelidir. Normal gelişim gösteren bireyler de kişisel özellikleri farklılık gösterdiği gibi özel eğitime gereksinimi olan bireylerinde farkları vardır. Tanı bakımından birçok gruba ayrılmaktadır. Özel eğitime gereksinimi bulunan bireyler; Baykoç (2010) tarafından şöyle gruplandırılmıştır; zihin yetersizliği, yaygın gelişimsel bozukluklar (otizm spektrum bozukluğu), işitme yetersizliği, görme yetersizliği, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, dil ve konuşma sorunları, duygusal ve davranışsal sorunlar, üstün ve özel yeteneklilik, özel öğrenme güçlüğü, ortopedik sorunlar süregelen hastalıklar, birden fazla engellilik. Ulusal Engelli Veri Sistemi'nde kayıtlı bulunan veriler incelendiğinde Türkiye'de özel eğitime gereksinimi olan birey sayısı 2.521.933 kişi olarak belirtilmiş ayrıca bu sayı içerisinde ağır düzey özel gereksinimi olan birey sayısı ise 737.367 kişi olarak açıklanmaktadır (TÜİK, 2020). KKTC 2017 verilerine göre 5 bin 601 olan yetersizliği olan birey sayısı doğum ve ölümlerle 6 bine ulaştığı tahmin edilmekte olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Gazete, 2021).

Zihin yetersizliği; bireyin anne karnında, doğum esnasında ya da doğumundan sonra yaşadığı çeşitli sebeplerden dolayı bulunduğu gelişim dönemine

uygun olarak sahip olması gereken zekâ düzeyinin normal sınırın altında olmasıdır. Zihin yetersizliği, zihin açısından fonksiyonlarla bağlantılı uyum gerektiren beceri alanlarında; kendi yeterliliğinde, öz bakımında, akademik becerilerinde (okuma-yazma, matematik), iletişimde, sosyal ve davranışsal becerilerinde sınırlılık ve yetersizlik görünmesi durumudur (Kara, 2017).

Çocuklar doğumla beraber her gelişim döneminde öncelikli olarak ailesiyle sonraları ise toplum içinde bireyler ile kurduğu iletişim ve etkileşim kişiliğini ve ruhsal yapısını gelişiminde temel oluşturmaktadır. Çocuğun sözü edilen gelişim aşamalarını sorunsuz ve üretken bir şekilde geçirmesinde öncelikle ailesinin daha sonra ise eğitimcilerin büyük bir sorumluluğu bulunmaktadır (Hoşoğlu, 2009). Bireylerin çocukluktan itibaren sağlıklı ve bilinçli yetiştirilmesi, kişilik gelişimlerinin hasarsız bir şekilde yürümesi yaşadığı toplumun geleceği ve gelişmesi için büyük önem taşımaktadır. Ne tür ihmal ve istismar olgusu olursa olsun her yaştaki bireyi duygusal ve davranışsal olarak yaşantısını tamamen etkilemekte ve bireyin sağlıklı olmayan bir kişiliğinin oluşmasına sebep oluşturabilmektedir (Yörükoğlu, 1992). Normal gelişim gösteren bireyler de ilgisiz ailede yetiştiği veya ilgisiz öğretmen ile karşılaştığı zamanlarda kişiliği olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Bu durum fiziksel, duyuşsal, psikolojik olarak her alanda olabilmektedir. Önemli olan her bireyin gün geldiğinde yetişkin olacağını unutmamak ve gereken dönemlerde gereken müdahaleler ile yön göstermek olmalıdır.

Bireyler kendi hayatlarını şekillendirirken aynı zamanda çevre de bireyin yaşamını etkilemektedir. Özel eğitime gereksinimi olan bireyler kendi gereksinimleri doğrultusunda farklı eğitim yöntemlerine ihtiyaç duysalar da insani temel duyguları normal gelişim gösteren bireylerle aynı özellikleri taşımaktadır. Yetersizliği olan bireylerde çevresindekilere sürekli evlenme isteğini yineleyerek bildirmesi, mastürbasyon yapmaları ya da göğüsleriyle oynamaları, sürekli âşık oldukları kişileri dile getirmeleri gibi daha birçok davranışın gerçekleşmesi göz önüne alındığında yetersizliği olan bireyler de normal gelişim gösteren bireylerle aynı duyguları hissettikleri söylenebilir (Bilgiç, 2015).

Literatür de cinsel eğitim konusunda tutumların olumsuz olduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Lunsky & Konstantareas, 1998). Cinsel eğitim konusu, eğitimcinin konuya yönelik tutumları tarafından daha da karmaşık hale gelmektedir. Eğitimciler, ebeveynler ve sağlık profesyonelleri bu konunun anlatılmasında tek odak nokta olmamalı, aynı zamanda genel olarak o ülkenin gençliği ve daha özel olarak

yetersizliği olan öğrenciler için sağlıklı yaşam becerileri oluşturmak için gerekli müfredat bulunmalıdır (Boehning, 2006). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) cinsellik konusunu; duygusal, entelektüel, fiziksel ve sosyal boyutların kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici yönde olan etkilerin birleşiminden oluştuğunu belirtmektedir (DSÖ, 2010).

Zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel sorunlarını aşmak için bu olumsuz tutumların belirlenmesi ve değiştirilmesi önem taşımaktadır (Ousley & Mesibov, 1991). Geçmişten günümüze gelen en önemli fakat en çok göz ardı edilen konu olarak öne çıktığı yapılan araştırmalar ile görülmektedir.

Cinsel eğitim; cinsel gelişim, üreme sağlığı, kişilerarası ilişkiler, şefkat, vücut imajı, toplumsal cinsiyet rolleri gibi konuları içeren biyolojik, sosyokültürel, psikolojik boyutları kapsamaktadır ve bireylere bilgi, beceri ve tutum kazandırmayı hedefler (Bulut & diğ., 2006). Cinsel eğitim; bireyde bulunan fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, sağlıklı bir cinsel kimlik kazanımı geliştirmesi, karşı cinsin haklarına ve davranışsal özelliklerine saygı göstermesi ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirmesine yardımcı olabilecek bakış açısına sahip olması için verilen eğitimdir (Özcan, 2018). Öğretmenler, hayatları boyunca sorumlu oldukları öğrencilerini akademik olarak yetiştirmenin yanı sıra, onlara gelişimsel birçok konuda rehber olma, iyi şekilde hayata hazırlanmalarında temel kaynak olma sorumlulukları da vardır. Bu nedenlerle, öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının kendilerini cinsellik eğitiminde yeterli ve rahat hissetmeleri için fırsatlar yaratılmalı ve yeterli bilgiye sahip olmalarının gerekliliği birçok çalışmada vurgulanmaktadır (Deniz, Tüfekçi, & Önder, 2013). Çevrenin cinsel eğitim kelimesini duyduğu anda oluşan ön yargı gerek zihin yetersizliği gösteren bireyin ailesi gerek öğretmeni bu eğitime olan bakış açısına ket vurmasına sebep olmaktadır. Bu bakış açısını değiştirmek, genişletmek, şekillendirmek yine öğretmenlere düşmektedir. Yıldız (2020) yapmış olduğu bir derleme çalışmasında özel eğitime gereksinimi olan bireylerin öz bakım becerilerinden başlayıp kendi cinsel hayatlarını idame ettirmeye varan birçok beceri için kapsamlı, nitelikli cinsel eğitim ihtiyacının altı çizilmektedir. Bu önemli nokta bireylerin mahremiyet duygusunun gelişmesi, kendi bedenini tanınması, karşı cinse duyduğu duyguyu tanımlayabilmesi içinde çok önemli bir noktadır. Her ne kadar bu duygular toplum ve çevre bakımından yokmuş gibi sayılmaya çalışılsa da aslında var olan, üzerinde durulması gereken bir konudur. Yaşadığımız toplumda bu konunun konuşulmaması,

arka planlara atılması ve görmezden gelinmesi aslında normal bireylerde olduğu gibi zihin yetersizliği olan öğrencilerde ve diğer yetersizliği bulunan diğer öğrencilerde de sağlıklı bir kişilik gelişiminin oluşmasını engelleyici nitelikte ve bireylerin psikolojik ve fiziki zarar görmesine sebep olabileceği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Zihin yetersizliği olan bireyler de normal gelişim gösteren bireyler gibi her gelişim alanının eksiksiz ve kesintisiz tamamlaması gereken bireylerdir. Bu bireylerde özel eğitim aldıkları dönemlerde genellikle akademik, dil gelişimi, bilişsel gelişim, sosyal-duygusal, psiko-gelişimsel ve öz bakım gelişimi bağımsız yaşam için dikkate alınmaktadır. Ancak göz ardı edilen ve çok önemli olan bir kısım cinsel gelişimdir. Bu alan için de en önemli eğitim cinsel eğitimidir. Bu durum bireylerin fiziksel sağlık, kendilerinin ve karşılarındaki kişilerle olan ilişkilerinde psikolojik sağlık açısından bireylerin gelişim göstermesine engel olmaktadır. Zihin yetersizliği olan bireyler topluma uygun olmayan davranışlar sergiledikleri zamanlarda toplum tarafından kötü gözlerle bakılmaktadır. Bu olguları bilmedikleri veya öğretilmediği için bu davranışları sergiledikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Cinsel eğitimin öğrencilere verilmesi bu hususta önem taşımaktadır. El yıkama, tuvalet becerisi öz bakım becerileri ne kadar önemliyse cinsel eğitimin sistemli bir şekilde verilmesi de o kadar önem taşıyan bir konu olmaktadır (Güneş, 2017).

Cinsel eğitim yaşam boyu devam eden bir süreç olması nedeniyle içerisine aldığı konular çocukların yaşına dikkat edilerek, meraklarını giderebilecek düzeyde ve doğru bilgilerle aşamalı bir program dahilinde verilmesi gerekmektedir. Anne, baba ve öğretmenler çocukların gelişim düzeylerine dikkat etmesi ve gereken cinsel eğitimi verebilmeleri için öncelikli olarak kendilerinin doğru ve yeterli bilgiler doğrultusunda donanımlı bir şekilde olması gerekmektedir (Yavuzer, 2012). Bu neden ile okuldaki öğretime önemli bir görev düşmektedir. Genellikle aileler cinsellik gibi konuları çocuklarıyla konuşmaktan çekindikleri, görmezden geldikleri için okullara düşen görev daha da artmaktadır (Mandan Sürücü, 2009).

Zihin yetersizliği olan bireylerin çevresindeki bireylerle sağlıklı ilişkiler geliştirmeleri ve kendilerini olumsuz durumlardan korumaları için öğretmenler ve aileleri rehber olabilirler. Ancak aileler, çocuğun zihin yetersizliğinin bulunmasından dolayı cinsel istismara uğrayabileceği tedirginliği ile çocuklarına eksik bilgi verebilmektedirler. Zararlı cinsel davranışlardan kendilerini nasıl koruyacaklarını aileler zihin yetersizliği olan çocuklarına nadiren öğretirler. Bu nedenle birlikte zihin

yetersizliğinden etkilenmiş bireylere cinsel eğitim verme görevi genellikle öğretmenlere düşmektedir. Ancak öğretmenler zihin yetersizliği olan bireylere cinsel eğitim vermede kendilerini yetersiz hissetmektedirler (Foley & Dudzinski, 1995).

Sağlıklı bir gelecek için konuşulması gereken konuların başında gelen cinsel eğitim öğrencilere olumlu olumsuz her durum anlayabilecekleri şekilde anlatmak öğretmenlerin ve ailelerin en önemli görevi olmalıdır. Ailelerin çekindiği noktalarda öğretmenler bu konuya dahil oldukları zaman öğrenciler de kendilerini doğru ifade edebilmeyi öğrenecektir. Sadece ifade etmek değil kendine yapılan herhangi bir davranışı nasıl adlandırabileceğini öğrenmesi kolaylaşabilecektir. Bu konunun nitelikli bir şekilde zihin yetersizliği olan bireylere anlatılması değerlendirilmesi için zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve görüşleri dikkat çekmektedir. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Akdemir, 2016 yaptığı çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları ile etik durumları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırmıştır. Bayyığıt, 2021 yaptığı araştırmada ise öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını belirlemek ve hizmet içi eğitimleri için bir ihtiyaç analizi gerçekleştirme çalışması bulunmaktadır. Hem tutum hem de görüşleri ile ilgili her ikisini bir arada inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğundan dolayı bu konu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, zihin yetersizliği olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları ve cinsel eğitim hakkındaki görüşlerinin incelenmesinden oluşmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine göre yanıt aranmıştır:

1. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları; cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları mezun olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

4. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan rretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan rretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları rretmenlik eğitiminizde cinsel eğitim ile ilgili ders alma değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan rretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları daha önce cinsel eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitim/konferans/sertifika programına katılma değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
7. Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri nelerdir?
8. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitim programının içeriğinde hangi konular öncelikli olarak yer almalıdır?
9. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitimin birey açısından yararları/kazanımları ne olacaktır?
10. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitimin aile açısından yararları/kazanımları ne olacaktır?
11. Zihin yetersizliği olan öğrencilerin cinsel gelişimi değerlendirirken ne gibi yöntem ve araçlar kullanılmaktadır?
12. Zihin yetersizliği olan öğrencilerle cinsel eğitim uygulamalarında hangi ğretim yöntemler kullanılmaktadır?
13. Zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlar nelerdir?
14. Belirtilen bu uygun olmayan davranışlara müdahale etmek için ne gibi uygulamalar yapılmaktadır?
15. Zihin yetersizliği olan öğrenciler ile cinsel eğitim uygulamalarında aile ile birlikte ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?

Araştırmanın nemi

Cinsellik birçok açıyı bir arada toplayan bir yelpazedir. Bu neden ile tüm bireylerde olduğu gibi zihin yetersizliği olan bireylerin de hayatında önemli bir yer barındırmaktadır. WHO (2018) yaptığı araştırmada cinsel eğitimin önemini Orta Avrupa ve Asya lkelerindeki durumu ele alarak incelemiştir. Zihin yetersizliği olan bireyler ile normal gelişim gösteren bireyler arasında araştırma yapıldığında cinsellik

ile ilgili konularda bu bireylerin daha çok zorluklar yaşadıkları dikkat çekmektedir. Sürücü (2009)' nün yapmış olduğu bir çalışma sonucuna bakıldığında birden fazla boyuta sahip olan cinselliğin ve ilgili eğitimin, yetersizliği olan bireylerde bilgi eksikliği ve yetkinliğinden dolayı bu konunun elzem olduğu görülmektedir. Bilinmeyen bir konuda yaşanan her problem gibi bu eğitimin olmadığı durumlarda zihin yetersizliği olan birey bu konuda ahlak kurallarına ters düşen davranışlar gösterebilmekte veya aksine kendi hiçbir davranış sergilemediği durumlarda bile mağdur olabilmektedir. Zihin yetersizliği olan bireyler, kendilerine gösterilen ilgiye karşı aşırı sevgiyle tepki verebilmektedirler. Bu durum cinsel ilişki için yapılacak bir teklif veya davranış cinsel olarak sömürülebileceklerini bilmeden kabul edebilecekleri duruma gelebilmektedirler. Ayrıca ek sorunlar da ortaya çıkabilmekte. Bunlar; aşırı mastürbasyon, evlenme isteği, karşı cinse cinsel dokunma eğilimi, ergenlikteki fiziksel değişime uyum sorunu yaşama, cinsel dürtüleri kontrol etmede zorluk ve cinsel istismar olarak sıralanabilir (Er vd., 2016). Günümüzde yaşanan cinsel istismar olayları ne yazık ki bu konunun önemle dikkate alınmamasından ve bireylerin istismar edilmesinden ortaya çıkabilmektedir. Aile, çocuğunun eğitiminin dışında tutulması mümkün değildir. Cinsel eğitim konusunda da aynı durum söz konusudur hatta aile daha da ön plandadır çünkü çocuğunun davranışlarını dış ortamda daha iyi gözlemleyebilmektedir. Ailelere bu konuda yardımcı olacak kişi öğretmendir. Tabi ki öğretmenlerin cinsel eğitim konusuna olan tutum ve görüşleri önem taşımaktadır.

Bu çalışma, zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını belirlemek ve görüşlerinin incelenmesi açısından önemlidir. Bu çalışma ile birlikte öğretmenlerin tutumları hakkında bilgi edinmek ve cinsel eğitim hususunda görüşlerini toplamak bu alanda çalışan öğretmenler içinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırmada toplanan veriler KKTC ile sınırlıdır.
2. Görüşme soruları Özel Eğitim Kurumlarında görev yapan zihin yetersizliği olan öğrenciler ile çalışan gönüllü 15 özel eğitim öğretmenin görüşleri ile sınırlıdır.
3. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği 150 öğretmen ile sınırlıdır.
4. Araştırmanın verileri, tutum ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Zihin Yetersizliği Olan Birey: Zihin işlevi bakımından ortalamanın iki standart sapma sınırının altında olması ve farklılık göstermesine bağlı olarak; kavramsal, sosyal ve uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları bulunan kişi olarak nitelendirilmektedir. 18 yaşından önce olan gelişim döneminde ortaya çıkma ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018).

Cinsel Eğitim: Cinsel eğitim, bilgilendirme, tutum geliştirme, inançlar, değerler, ilişkiler ve mahremiyet konularını ele alan ve yaşam boyu süren bir süreçtir (Tuğrul ve Artan, 2001). Cinsel eğitim, hayatın birçok yönlerini kapsamaktadır. Bunlar; sağlık anatomisi, kişisel hijyen, üreme, ilişki, cinsel tepki döngüsüdür (Boehning, 2006).

Tutum: Sosyal algımızı etkileyebilme yetisi bulunan ve bireyi davranışlara yönlendirebilme yatkınlığı olarak ifade edilebilir (Kağıcıbaşı & Cemalcılar, 2014).

Özel Eğitim Öğretmeni: Özel eğitime gereksinimi olan bireylere bireyselleştirilmiş eğitim programları ile günlük öğretim ve ilgili diğer destekleri sunabilen özel olarak yetiştirilmiş personeldir (Cavkaytar & Diken, 2012).

Görüş: Herhangi bir konuda ifade edilen fikirlere görüş denir. Kişiden kişiye değişen görüşler nesnel değil öznel olarak değerlendirilmektedir (TDK, 2019).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili kavramsal açıklamalara, tanımlamalara ve araştırma ile ilgili literatürde geçen ve daha önce yapılmış olan araştırmalara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Kavramsal Temeller

Cinsel Gelişim

Cinsel gelişim bireyin doğumuyla başlayan ve bedensel, sosyal, duygusal ve bilişsel boyutları olan bir süreçtir. Bedensel olarak; cinsel organın büyümesi, bedende ve hormonlarda meydana gelen değişikliklerdir. Sosyal olarak; toplum içinde oluşturulan cinsiyet rollerinin benimsenmesi ve toplumda cinselliğe yönelik bakışın birey üzerindeki etkileridir. Duygusal boyut; bireyin beden imgesi, cinsiyeti ile barışıklığı, aşk, çekicilik gibi ifadeleri bulunmaktadır. Bilişsel boyut ise cinsellik ile ilgili duygu ve inanışları kapsamaktadır (Bilgiç, 2015; Bülbül, 2012; Eylon, 2000). Bu gelişim alanı içerisinde; cinsiyet, cinsel yönelim, üreme sağlığı, cinsel haklar gibi alt boyutlara sahiptir. Sağlıklı bir yaşamın içerisinde yer alan doğal bir parçadır ve insanlığının yapısı gereği ele alınması gereken konulardan biri olmasına rağmen toplumsal baskı, tutum nedeniyle yasaklamalara kadar yok sayılma konusuna maruz kalarak hep derinlere itilmiş bir konu olarak dikkat çekmektedir (Aksöyek ve Canatar, 2015).

Cinsellik, bireylerin sağlıklı ve dengeli bir yaşam sürdürmesi için önemli bir yaşam alanıdır (Budak ve Polat, 2016). Cinsellik, cinsel ilişki dışında, estetik, dini, ahlaki, hukuki, sanatsal, pedagojik, kültürel boyutlara sahiptir(Selçuk,2007). İnsanların cinselliğe ilişkin görüş ve tutumları birçok faktörden etkilenmektedir. Bunlar; aile, okul, din, sosyoekonomik düzey, medya, sosyal çevredir(Artan ve Bayhan, 2005).

Cinsel gelişimin, fiziksel ya da bilişsel gelişim gibi bir gelişim alanı olduğunu ve birey engelli olsun ya da olmasın bu gelişim alanının desteklenmediği takdirde oluşabilecek sorunların çeşitli kaynaklarca altı çizilmekte olup, sistemli cinsel eğitim programı geliştirilip uygulanması gerekliliği sonucuna ulaşılmaktadır. Eğitim süreci eğitim programı, birey ve öğretmen şeklinde üç önemli unsurun toplumsal etkileşimini gerektiren bir bütündür (Süral, 2015).

Cinsel Eğitim

Cinsel eğitim, hayat akışı içerisinde öğrencilere, bireylere aktarıcı olacak kişiler; yöneticiler, eğitimciler, sağlık çalışanların ve gerekli tüm yasal ya da gönüllü kuruluşların görevi niteliğinde olup, tam katılımlarını gerektiren geniş tabanlı ve toplumun desteklemesi gereken bir süreçtir. Önemli bir konu olan cinsel eğitimi aktarılırken, bireylerin inandıkları duygulara saygı göstermek ve ayrımcılığın olmadığı bir iletişim yolu kurulmalıdır. Bu sebep ile cinsel eğitim; yaş, ırk, cinsel yönelim, sosyo-ekonomik durum, fiziksel ve bilişsel farklılıkları ayırmaksızın bireylerin tüm ihtiyaçlarına hassasiyet ile yaklaşan bir yapıda eğitim vermeyi gerektirmektedir. (WAS, 2016; UNESCO, 2018; UNFPA, 2015a; UNFPA, 2014; WHO, 2010; WHO, 2018).

Aileler her konuda olduğu gibi cinsel konularda da çocuklarının ilk eğitimcileri olarak adlandırılmaktadır. Aile çocuğun anne karnında oluşmasından itibaren koruma içgüdüğü ile ona sahip çıkmaya tüm kötülüklerden sakınmaya çalışır. Aile doğumundan itibaren fark etmeden de olsa çocuğa bir takım cinsel içerikli iletileri vermeye başlar. Çocuğun yaşı ilerledikçe verilen mesajların içeriği de gelişim evresine paralel olarak değişir ve şekillenir. Yapılan araştırmalarda gelişim dönemlerinin başından itibaren kapsamlı bir cinsel eğitim alan bireylerin; kendi cinsel kimliğini fark etme, bedeninde oluşan değişimlere uyum sağlama, bireysel farklılıklara yönelik olumlu bakış geliştirebilme, uygun olan ve olmayan cinsel davranışları ayırt edebilme, kendini taciz ve istismara karşı koruyabilme konularında daha iyi olduklarını vurgulamaktadır (Gölbaşı, 2003). Cinsel eğitim süreci esnasında gerçekçi olmak, bilimsel terimler kullanmak, yapılabildiği müddetçe planlı bir yol izlemek gerekmektedir. Ayrıca gizliliğin ön planda olması, kısıtlamadan uzak, hoşgörünün yüksek olduğu ve açık bir yol izlemek yararlı olduğu belirtilmektedir (Bilen ve Topçuoğlu, 2008).

Birkan (2020) yaptığı çalışmada cinsel eğitim programlarının yaygın eğitim ortamlarında olabileceği gibi örgün eğitim ortamları içerisinde de okul müfredatının içerisinde çeşitli uygulamalarla yer aldığını belirtmiştir. Yer alan uygulamalardan biri cinsel sağlık içerisinde eğitiminin ayrıca bir ders ya da ünite şeklinde uygulanmasıdır. Bir diğer uygulama ise özel eğitim III. Kademe Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Bilgisi dersi kapsamında cinsel eğitimin ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alındığı görülmektedir.

Güneş (2017) yapmış olduğu çalışmada mahremiyet olgusunu bireye kazandırmak ve bireyin aldığı bu eğitimi yaşamına yerleştirmesi ve uygulayabilmesi açısından temel ilkelerinin olduğunu belirtmiştir. Kendisinin ya da bir başkasının bedenini özel alan olduğuna tuvalet, banyo ve kıyafet değişimi sırasında kontrollü çıplaklığın uygun olabileceğini ve bunların haricinde çıplaklığın doğru bir davranış olmayacağını öğretme konusu üzerinde durmuştur. Bu duruma ek olarak mahremiyet olgusunun çocukta doğru bir şekilde şekillenmesi istismar vakalarını daha aza indirgemede katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Zihin Yetersizliği

Zihin yetersizliği ile ilgili tanımlar günümüze kadar belirli farklılıklar yaşayarak gelişmiştir (Eripek, 2009). AAMR (American Association Mental Retardation) ait, zekâ geriliği adı altında, tanım şu şekildedir; Zekâ geriliği, zihin açısından işlevler ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde görülen anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen yetersizliktir. Karasu (2013), zihin yetersizliği tanımını bireylerin yaşamı boyunca; doğum öncesi, doğum esnası veya doğum sonrasında elde ettikleri olumsuz durumlar nedeniyle zihnin performansını yeterince kullanamaması durumu olarak açıklamaktadır.

Eski zamanlarda zihin yetersizliği veya herhangi bir yetersizliği olan bireyler toplum içinde dışlanmakta veya hor görülmekteydiler. Hatta tüm bunların yanında canlarına kıyıp yok olmalarına neden olunmaktaydı. Zihin yetersizliği olan bireylere yönelik ilk tanımlar 1800'li yıllarda ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak daha kapsamlı ve açıklayıcı tanımların 1900'li yıllardan itibaren ortaya konduğu gözlenmektedir. Mısır medeniyeti normal gelişim göstermeyen bireyleri iyileştirmeye tolu katmaya önem verirken Roma ve Yunan medeniyetleri yetersizliği olan bireyleri öldürme ve ya ölüme terk etme yolunu seçmişlerdir (Eripek, 2012). Orta Çağ döneminin başında ve ortasında özel eğitime gereksinimi olan bireyler suçsuz kabul edilir ve manastırlarda bakımları sağlanırdı. Orta Çağ'ın sonlarına doğru ise bu bireylerin cadı olduğu öne sürülmüş ve suçlanıp idam edilmişlerdir (Sucuoğlu, 2010a). Rönesans dönemi ile bu bireylere ilişkin tutumlar gelişmiş ve normal gelişim gösteren bireyler bu bireylerin barınma, yeme, içme gibi temel gereksinimlerini karşılayıp eğitim vermeye çalışmıştır (Eripek, 2012). Eğitim alanına ilişkin ilk çalışmalar Fransız Doktor Jean Marc Gaspard Itard'ın ormanlık bölgede bulunduğu ve Victor adını verdiği çocukla 1799 yılında başlayarak beş yıl

boyunca devam ettirdiği çalışmalar özel eğitim alanında ilkler olmuş ve zihin yetersizliği tanısı bulunan bireylerin eğitimine yönelik ilk sistematik çalışma olarak kabul edilmektedir (Blatt, 1987'den Akt., Patton, Polloway ve Smith, 2000). 19. yüzyılın başlarında eğitimin gelişmesi ile birlikte gerçekleşen değişimler, akıl hastalığıyla zihin yetersizliği durumu arasındaki farkların açıklanabilir duruma gelmesi, toplumsal ve sosyal vicdanın gelişmesi gibi faktörler zihin yetersizliği tanısı bulunan bireylerle ilgili gelişmeleri olumlu yönde etkilemiştir (Sucuoğlu, 2010). 1970 yıllarında yaşanan gelişmeler özel eğitime gereksinimi olan bireylerin hakları ve eğitimleriyle ilgili dönüm noktası olmuş, 1974 tarihinde ABD'de yürürlüğe giren Public Law (PL) 94-142 sayılı EAHCA yasası ile özel eğitime gereksinimi olan bireylerin hakları güvence altına alınmıştır. Bu yasanın yürürlüğe girmesinden günümüze kadar geçen sürede zihin yetersizliği tanısı alan bireylere ilişkin bakış açısı, eğitim ve destek hizmetlerinin geliştiği bir dönem olmuştur. Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin yaşam kalitelerini arttırmak ve kendi seçimlerini yapmalarını sağlamak, birey ve çevresi arasındaki bağlantıyı güçlendirmek günümüzde benimsenen görüşlerdir (Eripek, 2012).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2020), zihin yetersizliği olan bireylerin sınıflandırılması hafif düzey zihin yetersizliği olan, orta düzey zihin yetersizliği olan, ağır düzey zihin yetersizliği olan ve çok ağır düzey zihin yetersizliği olarak dört başlık altında sınıflandırılmaktadır. Hafif düzey zihin yetersizliği başlığı altında bulunan bireyler; zihin işlevleri ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizlik sebebiyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan birey olarak tanılanmaktadır. Orta düzey zihin yetersizliği başlığı altında bulunan bireyler; zihin işlevleri ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde sınırlılık sebebiyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan birey olarak tanılanmaktadır. Ağır düzey zihin yetersizliği başlığı altında bulunan bireyler; zihin işlevleri ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikler nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan birey olarak tanılanmaktadır. Çok ağır düzey zihin yetersizliği başlığı altında bulunan bireyler ise; zihin yetersizliğine ek olarak öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamayan, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Zihin Yetersizliği olan Çocuklarda ve Ergenlerde Cinsel Gelişim

Zihin yetersizliği olan bir çocuk veya ergenin cinsel gelişiminin normal gelişim gösteren çocuklarla aynı sırayı izlediği gözlemlenmektedir. Fakat zihin gelişimi düzeyinin normal gelişimin altında olmasından dolayı, cinsel gelişimin daha yavaş ve geriden takip ettikleri görülür (Bayhan ve Artan, 2004; Mandan Sürücü, 2009; Topsakal ve Düzkantar, 2010). Zihin yetersizliği olan bireylerin kendi fiziksel fonksiyonlarını ve cinsel dürtülerini anlamlandırmak için normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla çevrelerindeki yetişkinlere daha çok ihtiyaç duymakta verilecek cinsel eğitim sayesinde ise çevrelerindeki bireylerle olan ilişkilerini daha iyi anlayabilir ve yorumlayabilmektedirler (Ortland, 2008).

Bulut ve Karaman (2018) Türkiye’de yapmış oldukları araştırmada yetersizliği olan bireylere yönelik olarak cinsel istismarları 2005- 2015 yılları arasında ulusal düzeyde yayın yapan en çok satan on gazeteyi seçerek basına yansıdığı şekliyle istismarcı, istismar türü, istismarın olduğu yer ve olduğu bağlam açısından incelemiştir. Gazetelere yansıyan haberlerde yetersizliği olan bireylere yönelik istismar sayısının 278 olduğu verisi elde edilmiştir. İstismara uğrayan bireylerin yetersizlik türleri incelendiğinde ise 194’ünün zihin yetersizliği, 28’inin işitme yetersizliği, 26’sının bedensel yetersizliği, 8’inin görme yetersizliği, 6’sının down sendromlu, 2’sinin otizm spektrum bozukluğu, 1’inin konuşma yetersizliği olduğu görülmüş, 13’ünün ise yetersizlik türü belirtilmemiştir. Bu çalışmadan da anlaşılacağı üzere zihin yetersizliği olan bireyler daha çok istismara uğradığı görülmektedir. Zihin yetersizliği olan bireyler sınırlı bir sosyal çevreye sahip olduklarından, yeterli olmayan veya hiç cinsel eğitim almadıklarından ve kişisel hijyen ve bakım konularında başkalarına bağımlı olmaları nedeniyle yüksek oranda “dokunsal” temasa maruz kaldıklarından dolayı çok daha fazla istismar riski altında oldukları belirtilmektedir. (Muccigrosso, 1991). Yıldız (2020) yapmış olduğu çalışmada özel eğitime gereksinimi olan bireylerin öz bakım becerilerinden başlayarak kendi cinsel hayatlarını idame ettirmeye kadar gidebilecek olan birçok beceri için kapsamlı, nitelikli cinsel eğitim ihtiyacının önemini belirtmiştir.

Koç (2004) yapmış olduğu çalışmada ergenlik sürecinin önemli bir parçası olan beden imgesi kazanma sürecinde ekolojik koşulların altını çizmiştir. Buna ek olarak ergen bireyin beden imgesi yapılanmasında fiziksel faktörlerin yanı sıra sosyal (aile ve arkadaş çevresi) ve çevresel faktörlerden etkilendiğini, bütün bu faktörlerin

birlikte bütünleşmesi ile yapılanmasının tamamlandığına ve ergen bireyin beden imajının oluştuğuna dikkat çekmektedir.

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği “Gençlik ve Cinsellik” isimli bilgilendirme dosyasında ergenlerin cinsel davranışlarını 4 evre olarak ele almıştır. I. evre 12-13 yaş arasında gerçekleştiği belirtilmektedir. Bu evrede, vücudunda oluşan değişikliklerin ergen için anlamları oluşmaktadır. Bedenine karşı daha çok dikkat etmekte ve güvensizlik duygusu yaşamaktadır. Diğer cinsiyet hakkında merakı artmış olup kendi cinsiyetinden kişilerle daha çok iletişim kurmaktadır. İki cinsiyet arasındaki farklılıklar giderek artmaktadır. 14-15 yaş arası olan II. evrede, genç bireyin duygusal bir ilişki, temas ve cinsel ilişkiye girme isteği gelişmektedir. Bu istekler öpüşme ve kıyafet üstünden dokunma olarak gerçekleşmektedir. 16-17 yaş dönemindeki III. evrede, kısa süreli olarak ilişki kurabilmekte ancak gösterilen cinsel davranışlara yönelik endişeleri bulunmaktadır. Bu dönemde sosyal ortam ve arkadaşlar arası ilişkilere büyük zaman ayrılmaktadır. IV. ve son evrede (18-19 yaş) ise genç birey aktif bir cinsel yaşama odaklı daha duygusal ve uzun süreli ilişkiler başlatabilmektedir (CETAD, Gençlik ve Cinsellik Bilgilendirme Dosyası-7). Alanda yapılan çalışmalara bakıldığında cinsel eğitim almış bulunmak; sosyal ve davranışsal beceriler, karar verme becerisi, bilgisi ve öz yeterlilik gibi önemli alanları etkileyeceği belirtilmektedir (Schaafsma ve ark., 2015).

Tutum

Tutumun bir ihtiyaca ilişkin gelişmesi ve ihtiyaç durumu ortadan kalkınca geliştirilen tutumda gerek kalmadığı düşüncesinden hareketle kişinin tutumlarında değişim isteniyorsa öncelikle ihtiyaçlarını saptamamız gerektiğini ileri sürer (Erden, 1995).

Tutumlar, bireylere, topluluklara, nesne ya da fikirlere yönelik oldukça kararlılık gösteren önceden şekillenmiş duygu, düşünce ve inançlar bütünüdür. Tutumlar, toplumsal değerler, ait olunan alt grup özellikleri, siyasal görüş, dini inanışlar, önceki yaşantılar gibi birçok etmenden etkilenmektedirler (Özyürek, 2009).

Kurama göre birey çevresindeki olaylar, nesnelere, kişiler, ya da durumlara yönelik birtakım yargılarda bulunur ve kişilerin tutumları çevresel değerlendirmelerden etkilenir. Var olan tutumun gücü ne kadar fazla ise sosyal yargıyı reddetme oranı o kadar yüksek, tutumun gücü ne kadar düşük ise kabul oranı o kadar geniş olmaktadır. (Şenbabaoğlu-Danacı ve Parıltı, 2021).

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum

Konuk-Er vd. (2016) yapmış olduğu bir çalışmada yetersizliği olan ergenlerde cinsel eğitime yönelik yeterince bilgilendirilmediği, ihmal ve istismara karşı kendilerini koruyabilmeleri ve uygun olmayan cinsel davranış problemlerinin çözümlenebilmesi gibi nedenlerle sistemli bir cinsel eğitimin gerekliliğini destekler niteliktedir. Cinsel eğitim dendiğinde her ne kadar sadece ergenler düşünülse de bu eğitim sadece üreme ile ilgili olmayıp erken yaşta alınması gereken; mahremiyet öğretimi, hijyen eğitimi, sağlıklı ilişki eğitimi ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu alanın önemi ve cinsel eğitimin gerekliliği gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır. Bireylerin kendi kendini koruyabilmesi, karşısında bulunan kişiye rahatsız edici davranış sergilememesi ve ayrıca topluma uygun davranışlar sergilemesi önem taşımaktadır. Zihin yetersizliği olan bireyler cinsel eğitim ile öğrenebilecekleri davranışları her beceri alanında olduğu gibi kendi kendine öğrenmekte zorluk yaşayabilmektedirler. Eğitim önce ailede daha sonra okulda şekillenmektedir. Çocuğun sağlıklı birey olarak yetişmesi hem ev ve hem de okul ortamında alacağı eğitimin içeriğiyle tamamen ilişkilidir. Ailelerden alınan destek ile program içeriğinde yer alan amaçlara daha kısa zamanda ulaşılmakta ayrıca ailelerin eğitim alanında bilinçlenmesi sağlanmaktadır (Vural, 2006). Zihin yetersizliği olan ergenler, toplum içerisinde cinsellik ile ilgili dürtülerini kontrol etmekte zorlanmaları nedeniyle nerede, ne zaman nasıl davranış sergilemeleri gerektiğini belirleyemedikleri için yanlış bir tutuma varılmaktadır (Demir ve Aysoy, 2002). Carter ve Denker (2021) öğretmenlerin ve ailelerin konuya bakış açılarında ortak görüş sergiledikleri ve konuya daha ılımlı yaklaştıklarını belirtmektedir. Görüşe ek olarak, araştırmalarının sonucunda, öğretmenlerin dini inançlarının, öğrencilere uygulanacak cinsel eğitim konusunda farklı tutumlar içinde olduklarını da belirtmektedir

İlgili Araştırmalar

KKTC' de Yapılan Araştırmalar

Tomgüshehan ve Akçamete (2018) yapmış oldukları çalışmada KKTC'de zihin yetersizliği olan ergenlerin öğretmenlerinin cinsel eğitime ilişkin tutumlarını incelediği çalışmada özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan 6 katılımcı yer almıştır. Öğretmenlerin üniversite eğitimi ve hizmet içi eğitimleri almış olmalarına

rağmen cinsel eğitim konusunda yetersiz olduğu, bilgi ve uygulama eksikliklerinin varlığı tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin uygun olan ve olmayan cinsel davranış ayırımında da sıkıntı yaşadıkları görülmüştür.

İşler ve Gürşimşek (2018) yapmış olduğu çalışmada 3-6 yaş okulöncesi dönem çocuğu olan anne-babaların, çocukların cinsel eğitimine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini KKTC’de çocukları okul öncesi eğitime devam eden 293 anne ve 107 baba oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen, soru formu ile toplanmıştır. Elde edilen bulgularda ise; ebeveynlerin çocukların doğru bilgilenmesi ve istismardan korunmaları için cinsel eğitimi gerekli gördükleri fakat çocuklarıyla cinsel konularda yeterince konuşma yapmadıkları, konuşma yapan ebeveynlerin genel olarak kendilerini huzursuz ve yetersiz hissettikleri belirlenmiştir.

Bartın, Gür ve Nuri (2021) özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsel eğitimi ile ilgili görüşlerinin inceleme çalışması yapmıştır. Araştırmada yöntem olarak, karma yöntem araştırmalarından yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verileri 200 ebeveyn, nitel verileri ise aynı çalışma grubu içerisinde yüz yüze görüşme için gönüllü olan 15 ebeveynden elde edilmiştir. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik (frekans ve yüzde) ve Ki-Kare testi kullanılmıştır. Analiz için SPSS 26,0 kullanılmıştır. Nitel veriler ise betimsel analizle yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, özel eğitime gereksinimi olan çocukların cinsel eğitimine yönelik nitelikli programlar geliştirilmesi ve öğrencilerin bu konuda eğitim alması, bunun yanı sıra ebeveynlerin ve öğretmenlerin bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Türkiye’ de Yapılan Araştırmalar

Öztürk ve Siyez (2015) yaptıkları bir çalışmada 6. sınıf öğrencilerine cinsel eğitim programı hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışmada ergenlik döneminde bulunan bu öğrencilerin cinsel eğitim programı ile ergenlik dönemi değişiklikleri; bilgi düzeylerinde, arkadaşlık ilişkileri, romantik ilişkiler, karşısındaki kişilere hayır diyebilme ve karar verme becerisi, cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve toplumsal cinsiyet konularına yönelik tutumları incelenmiştir.

Yılmaz (2015) yapmış olduğu çalışmada, engelliler için örnek bir cinsel eğitim programı çerçevesinde derlenen öğrencilere cinsel kimlik öğretimi, bedende bulunan bölümleri ve görevlerinin öğretimi, ergenlik döneminde; vücuttaki

değişiklikler ile ilgili bilgilendirme, temizlik becerileri eğitimi, mastürbasyon ve engelli bireylerde cinsel sağlığı geliştirmeye yönelik öneriler bulunmaktadır. Ayrıca çalışmada özel eğitime gereksinim duyan bireylerin tacize karşı korunma eğitimi içerisinde; özel bölgeler ve güvenliğini sağlama becerilerinin öğretimi, güven çemberi becerileri öğretimi, tacize karşı koruma, izinsiz fiziksel teması reddetme konuları yer almaktadır.

Akdemir (2016) yaptığı çalışmada zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları ile etik durumları arasında bir ilişki olup olmadığı incelemiştir. Cinsel eğilimlerin doğru yönlendirilmediği dönemlerde olumsuz sonuçlara yol açabileceği öngörülmüştür. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi ve olumsuz olanların ortadan kaldırılarak olumlu olanların desteklenmesinin bu alandaki sorunları aza indireceği düşünülmüştür. Bu bağlamda etik değerlerin önemi ortaya çıkmaktadır. İlişkisel desende tarama modeli bir çalışma olan araştırma kapsamında İstanbul'un 7 ilçesinde toplam 329 öğretmene ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda cinsel eğitime yönelik tutumlarında branş değişkenine göre özel eğitim öğretmenleri lehine tüm alt faktörleri kapsayacak şekilde, çevresinde zihin yetersizliği olan birey bulunma değişkenine göre çevresinde zihin yetersizliği olan birey bulunanlar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Etik Durum Ölçeği verileri analiz edildiğinde öğretmenlerin idealizm alt boyutuna ilişkin hesaplanan ortalama puanları görecelik alt boyutu için hesaplanan ortalama puanından oldukça yüksek olduğu verisine ulaşılmıştır. Cinsel eğitime yönelik tutumlarla etik durumlar arasında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Er vd. (2016) geliştirdiği bir başka program içeriğinde zihin yetersizliği olan öğrencilerin öğretmenlerinin görüşlerine göre cinsel problemlerini tespit edilmesi, bu problemlerin giderilmesine yönelik cinsel eğitim programının ön çalışmasını ortaya konması çalışılmıştır. Program içeriğinde cinsiyet farklılıkları, cinsel istismar, vücudu tanıma, cinsel tatmin gibi konular yer almıştır ve programın uygulanmasında video öğretimi, model olma, drama gibi yöntemler kullanılmıştır.

Kanadlı (2020) yapmış olduğu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik cinsel istismar ve cinsel eğitim konularına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulgularında öğretmenlerin OSB olan öğrencilerinde sarılma, öpme ve mastürbasyon başta olmak üzere birden çok cinsel davranış gözlemlendiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin

birçoğu OSB olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir fakat birçoğunun cinsel eğitime yönelik herhangi bir uygulaması olmadığı gözlemlenmiştir. Öğretmenlerin OSB olan öğrencilere cinsel eğitim verme/cinsel istismardan korunma becerileri kazandırma konusunda kendini yeterli görmediği ve bu konuda uzman kişilerin desteğine ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Birçok öğretmen OSB olan öğrencilerin cinsel istismar riskinin yüksek olduğunu belirttikleri görülmektedir. Öğretmenler cinsel istismar konusunda en çok zorlandığı/zorlanabileceği durumları daha çok istismar durumunu aile ile paylaşmak ve istismarcının ailenin tanıdığı olması şeklinde ifade ettikleri yer almaktadır.

Bayyigit (2021) yapmış olduğu çalışmada, özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve hizmet içi eğitimleri için bir ihtiyaç analizi konusu ele alınmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik tutumlarında cinsiyete göre olumsuz etki alt boyutunda kadınlar lehine küçük etki düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Cinsel eğitime yönelik tutumlarda hizmet öncesinde eğitim alma durumuna göre öğretmen yeterliliği alt boyutunda hizmet öncesinde eğitim alanlar lehine küçük etki düzeyinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik ihtiyaçlarını belirlemeye dönük olan araştırma 22 kadın, 9 erkek olmak üzere 31 gönüllü özel eğitim öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının en fazla korunma becerileri alanına dönük olduğu ardından öz bakım becerileri, aile katılımı, akran ilişkileri, algı eğitimi (duyuşsal alan), davranış kontrolü, doğru karşı cins ilişkisi, dürtü kontrolü ve problem davranış sağaltımı alanlarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt dışında Yapılan Araştırmalar

Her birey gibi zihin yetersizliği olan bireylerin topluma kazanılması ve bu konuda atılan adımlar insanlık için önem taşımaktadır. Birleşmiş milletler “Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları” bildirgesi ile 1983 yılında ilk kez, zihin yetersizliği olan bireylere eğitim, rehabilitasyon, gelişim ve yönlendirilme hakları verilmiştir (McCabe, 1993). Bu durum zihin yetersizliği olan bireylerin gelişim ve haklarının tanınması, korunması açısından önem taşımaktadır. Evrensel olarak yapılan araştırmalar ele alınarak, dünya ülkelerinde uygulanan eğitim sistemi incelenmiştir.

Devery vd. (2016), zihin yetersizliği olan bireylere yönelik Amerika’da açılan ilk okulun 1817 yılında “The American Asylum for the Education and Instruction of

the Deaf and Dumb” olduğunu vurgulamaktadır. Bu okul daha sonra “ American School for the Deaf” olarak değiştirilmiştir. Eğitim ve öğretimin önemini anlamak, öğrenmenin her birey için bir gereksinim olduğu aşikardır. Zaman içinde gelişen kültürel etkileşimin etkileri eğitim sistemine de yansımaktadır.

Penny ve Chawatay (1982) zihin yetersizliği olan bireylerin cinsel eğitim alanında özel bir ilgiye ihtiyacı olduklarını belirtmiş ve bu bireylerin çocukluktan itibaren öğrendiklerinin kalıcı olabilmesi için erken yaşlarda cinsel eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Zihin yetersizliği üzerinde uygulanan cinsel eğitimden önce, dünyada insanlar üzerinde ilk olarak uygulanan cinsel eğitimi ve yöntemlerini anlamak gerekmektedir. Konuyla ilgili uygulanan en eski kaynaklar incelendiğinde, (Blount, 2017) 1988-1997 yılları arasında John D’Emillio’ya ait “Intimate Matters: A History of Sexuality in America” adlı literatür çalışmasının bulunduğunu vurgulamaktadır. Literatür çalışmasının, yapılan tarihten sonraki araştırmalara da önemli bir kaynak olduğu da gözlemlenen durumlar arasındadır. Konu hakkında elde edilen materyaller, daha sonra özel eğitime gereksinim duyan bireyler üzerinde de uygulanmaya başlanmıştır.

Yetersizliği bulunan bir bireyin, cinsel eğitim konusunda eğitim süreci oldukça hassas ve zor geçmektedir (Stinson & vd. 2002). Özel eğitime gerek duyan bireylerin cinsel eğitimleri genellikle dışlanmakta ve ret edilmektedir (Michelle, 2001). Alınan her eğitim, kendi içerisinde düzeylere ayrılmaktadır. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin düzeyleri kendi aralarında da ayrılmaktadır. Eğitim düzeyleri öğrencilerin; yetersizlik seviyelerine, yeteneklerine ve kişisel özelliklerine göre değişmektedir (Stinson & vd. 2002). Öğrencilerin eğitimleri sadece okulda kısıtlı kalmayıp evde de devam etmektedir. Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için evdeki eğitimin devamı, kişisel gelişiminin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, ebeveynlerin üzerinde yapılan araştırmalar da önem taşımaktadır. (Haynes, 2016) yapılan araştırmada ebeveynlerin tutumu değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin genel olarak kendi çocukları üzerinde en iyi şekilde gelişmeleri için ellerinden geleni yapmak istedikleri, fakat eğitim sistemindeki cinsel açıdan yetersiz olarak görüldüğünden dolayı yeterli gelişimi gözleyemediklerini ifade etmektedirler. Öte yandan (Haynes, 2016)’e göre ebeveynlerin hazırlıksız olmalarından kaynaklı zihin yetersizliği bireylerin gelişiminde yorun yaşanmaktadır. Etkili bir eğitimin sağlanması için ebeveynlerle eğitimcilerin birlikte çalışması gerekmektedir. Bu doğrultuda eğitimcilerin konuyla

alakalı yaklaşımları ve tutumları da önemli rol oynamaktadır. Kanada’da yapılan araştırmalara göre, özel eğitime gereksinim olan öğrenciler için ebeveynlerin eğitim sisteminde önemli rol oynadığını göstermektedir. Öğretmenlerin, ebeveynlerle cinsel eğitim üzerine yakından çalışma gerçekleştirmektedir. Öğrencilerden önce, ebeveynlerin bilgi düzeyinin artırılması ve çocukların yol haritasının çizilebilmesi için gerekli adımların atılması gerekmektedir (Haynes, 2016).

Öğretmenlerin konu ile ilgili öğrencilere gerekli eğitimi yapabilmesi için öncelikle konuyu aktaracak öğretmenin cinsel eğitime karşı davranışı ele alınmalıdır (McGuire & Bayley, 2011). Katoda (1993) yaptığı çalışmada 1989/ 1990 Stockholm ve Japonya’da öğretmenlerin cinsel davranışı ele almıştır. Bu doğrultuda Stockholm’den 20 öğretmen ile Japonya’dan 111 öğretmenin görüşlerine yer verilmiştir. Her iki ülkenin de öğretmenlerine, zihin yetersizliği olan öğrencilerine yönelik sağlık ve cinsiyet eğitimleri ile alakalı sorular sorulmuş ve elde edilen yanıtlar doğrultusunda, konuya ne kadar vakıf oldukları ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlarda, Stockholm’de bulunan öğretmenlerin Japonya’da bulunan öğretmenlere kıyasla daha bilgili olduğu, özellikle HIV/AIDS gibi konular üzerinde durulduğunda daha donanımlı oldukları görülmektedir. Özellikle Stockholm’de bulunan öğretmenlerin zihin yetersizliği olan bireylerin cinsiyet konusundaki yaklaşımlarda daha ılımlı bir görüşe sahip olduğu da belirtilen bilgiler arasındadır.

Neringa ve Liuada (2013) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin cinsel eğitim hakkında görüşleri ve tutumları ölçülmüştür. Buna göre, öğretmenlerin, cinsel eğitim konusunda birden fazla etkenden kaynaklı problem yaşadığını gözlemlemişlerdir. Bu etkenler; halk arasında umursamazlık, öğrenim gören kişinin aktif cinsel hayatı, davranışsal ve duygusal problemler ve son olarak çevrenin ve ailelerin olumsuz etkilerinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan ailelerin görüşleri ise, konuyu daha çok kendilerinden ziyade öğretmenlerin ve ana akım medyanın değerlendirmesi gereken bir konu olduğunu ifade etmektedirler. Her iki durum da öğretmenler ile aileler arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın deseni, araştırma yapılan bağlam, çalışma grubu, etkinlik planlarının hazırlanması, etkinliklerin uygulanması, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği, etik ve araştırmacının rolüne ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları ve görüşlerin incelenmesi (KKTC örneği) amaçlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak, karma yöntem kullanılmıştır.

Karma Yöntem Modeli, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı model olarak kaynaklarda yer almaktadır. (Baki & Gökçek, 2012). Hem nicel hem de nitel yöntemlerin bir arada kullanılması, yapılan araştırma problemlerini daha iyi analiz etmeyi sağlamaktadır (Creswell, 2006). Karma çalışmalarda hem genel hem de özel cevaplar alınabilmesi her alanda önem taşımaktadır. Hem evrenin genel tutumunun ölçülmesi hem de örneklem bölümünde de görüşlerin detaylı incelenmesi araştırmaya derinlik katmaktadır. Nicel desenlerde bulunan olguculuk bakış açısı bir başka deyişle objektivist bilimsel yaklaşımına karşın nitel desenlerin yapılandırıcı veya yorumlayıcı yaklaşımı, farklı yönlerini yansıtırsa da her iki yöntemin amacı da gerçeğe ve doğruya ulaşmayı sağlamaktır (Alkan & vd., 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bir araştırmada karma araştırma yöntemi kullanıldığında, her iki araştırma yönteminin de olumlu yönlerini kullanarak ortaya konulan hipotez daha detaylı ve kapsamlı veriler elde edilmesini sağlamaktadır (Mills & Gay, 2016). Bu araştırma yöntemi kullanılırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, her iki araştırma yönteminin de bütüncül olarak kullanılmasıdır.

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Daire Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim merkezlerinde ve özel özel eğitim merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve görüşleri ile ilgili olan bu çalışmada pandemi koşulları nedeni ile tüm okullara gidilip öğretmenlere ölçek soruları

dağıtılamaması nedeni ile gönüllü olan zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenler ölçek internet üzerinden link olarak paylaşılmıştır. Ölçek zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Ölçeği yanıtlayan zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenler araştırmanın nicel örneklemini oluşturmuştur. Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenler arasından, yüz yüze görüşme yapmak için imkan sunan 15 öğretmen ile nitel araştırma kapsamına alınmıştır.

Nicel boyutun örneklemini oluşturan öğretmenlerin, demografik özelliklerini özetlemek açısından değişkenlerinin frekans (f) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır.

Tablo 1

Öğretmenlerin Yaş Dağılımı

Yaş	f	%
20-30	92	61.3
30-40	36	24.0
40-50	13	8.7
50-60	8	5.3
60+	1	0.7
Toplam	150	100.0

150 frekans aralığında yapılan dağılımda, 20-30 yaş arası 92 katılımcı, 30-40 yaş arası 36 katılımcı, 40-50 arası 13 katılımcı, 50-60 arası 8 katılımcı ve 60 yaş üstü 1 katılımcı olarak saptanmıştır. Yaşlara göre en fazla katılım gösteren yaş aralığı %61.3 ile 20-30 yaş arasındadır.

Tablo 2

Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	108	72
Erkek	42	28
Toplam	150	100

Yapılan dağılımda; kadın katılımcı sayısı 108, erkek katılımcı sayısı 42 olarak belirlenmiştir. Cinsiyete göre katılımcı yüzdeler oranlarına bakıldığında %72 oranını kadınlar oluştururken, %28 oranını erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 3*Mezun Olunan Bölüme Göre Dağılımı*

Bölüm	<i>f</i>	%
Özel Eğitim Öğretmenliği	69	46
Zihin Engelliler Öğretmenliği	41	27.3
İşitme Engelliler Öğretmenliği	30	20
Görme Engelliler Öğretmenliği	7	4.7
Üstün Yetenekli Öğretmenliği	3	2
Toplam	150	100

150 frekans aralığında yapılan dağılımda, özel eğitim öğretmenliği bölümünden 69 kişi, zihin engelliler öğretmenliği bölümünden 41 kişi, işitme engelliler öğretmenliğinden 30 kişi, görme engelliler öğretmenliğinden 7 kişi üstün yetenekli öğretmenliğinden 3 kişi katılmıştır. Bölüme göre katılımcı yüzdelik oranlarına bakıldığında %69 ile özel eğitim oluştururken, %2 paydasını bölümünü üstün yetenekli öğretmenliği oluşturmaktadır.

Tablo 4*Kıdem Değişimine Göre Dağılımı*

Yıl	<i>f</i>	%
1-5	86	57.3
5-10	26	17.3
10-15	16	10.7
15-20	9	6.0
20-25	6	4.0
25-30	5	3.3
30+	2	1.3

Toplam	150	100
--------	-----	-----

Kıdem dağılımına bakıldığında; 1-5 Yıl arasında 86 kişi, 5-10 Yıl arasında 26 kişi, 10- 15 yıl arasında 16 kişi, 15-20 Yıl arasında 9 kişi, 20-25 Yıl arasında 6 kişi, 25-30 yıl arasında 5 kişi, 30 yıl ve üstü kıdemi bulunan 2 kişi katılmıştır. Kıdeme göre katılımcı yüzdeler oranlarına bakıldığında %57.3 ile 1-5 Yıl oluştururken, %1.3 paydasını 30 yıl üstü kıdemi olan kişiler oluşturmaktadır.

Tablo 5

Öğretmenlik Eğitimleri Sürecinde Cinsel Eğitim İle İlgili Ders Alma Durumlarına Göre Dağılımı

Ders	<i>f</i>	%
Evet	56	37.3
Hayır	94	62.7
Toplam	150	100

Öğretmenlerin öğretmenlik eğitimleri sürecinde cinsel eğitim ile ilgili bir ders alıp almadıklarına ilişkin veriler değerlendirildiğinde; hayır yanıtı veren öğretmenlerin sayısı 94 iken evet yanıtını veren öğretmenlerin sayısı 56 kişiden oluşmaktadır. Eğitim döneminde cinsel eğitime yönelik ders alma yüzdeler oranlarına bakıldığında %62.7 ile hayır kısmını oluştururken, %37.3 paydasını evet oluşturmaktadır.

Tablo 6

Cinsel Eğitim İle İlgili Bir Eğitim/Konferans/Sertifika Programına Katılım Durumuna Göre Dağılımı

Eğitim	<i>f</i>	%
Evet	73	48.7
Hayır	77	51.3
Toplam	150	100

Frekans aralığında cinsel eğitim ile ilgili bir eğitim/konferans/sertifika programına katılım durumu incelendiğinde; hayır yanıtını veren öğretmenlerin sayısı 77, evet yanıtını veren öğretmenlerin sayısı 73'den oluşmaktadır. Yüzdeler oranlarına bakıldığında %51,3 oranında hayır, %48,7 oranında hayır paydasını oluşturmaktadır.

Nitel boyutun örneklemini oluşturan 15 öğretmenin, demografik özellikleri tabloda yer almaktadır.

Tablo 7

Nitel Boyutu Oluşturan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Mezun Olunan Bölüm	Mesleki Kıdem (Yıl)	Öğretmenlik Eğitiminde Cinsel Eğitime yönelik alınan ders	Cinsel Eğitim İle İlgili Bir Eğitim/Konferans/Sertifika Programına Katılım
Ö1	28	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	5	Evet	Evet
Ö2	24	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	3	Evet	Evet
Ö3	26	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	1	Evet	Evet
Ö4	25	K	Özel Eğitim Öğretmenliği	3	Evet	Evet
Ö5	24	K	İşitme Engelliler Öğretmenliği	2	Hayır	Evet
Ö6	38	K	Özel Eğitim Öğretmenliği	18	Evet	Evet

Ö7	24	K	İşitme Engelliler Öğretmenliği	2	Hayır	Evet
Ö8	27	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	6	Hayır	Hayır
Ö9	30	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	10	Hayır	Hayır
Ö10	25	K	İşitme Engelliler Öğretmenliği	3	Hayır	Evet
Ö11	30	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	8	Hayır	Hayır
Ö12	30	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	8	Hayır	Evet
Ö13	30	K	Zihin Engelliler Öğretmenliği	7	Hayır	Evet
Ö14	38	E	Özel Eğitim Öğretmenliği	14	Hayır	Evet
Ö15	26	E	İşitme Engelliler Öğretmenliği	3	Hayır	Hayır

Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları Çalışmada, ilgili nicel veriler Serin, Girli ve Doğru (2013) tarafından geliştirilen “Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan

Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği” kullanılarak toplanacaktır. Ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgi formu, yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılarak toplanacaktır.

Demografik Bilgi Formu; araştırmacılar tarafından hazırlana kişisel bilgi formunda katılımcılar ile ilgili yaş, cinsiyet, mezun olunan bölüm bilgileri yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının sorulduğu görüşmeler 15.11.2021-15.12.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.*

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği (CEYTÖ)

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği (CEYTÖ); Serin, Girli ve Doğru (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek daha önce geliştirildiği ve araştırmaya uygunluğu sebebi ile ölçeği geliştiren akademisyenlerden izin alınmıştır ve uygulanma aşamasına geçilmiştir. Ölçeğin geliştirilme nedeni zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitim konusunda üzerlerine düşen görevleri yerine getirebilmelerinde bu konudaki tutumlarının etkili olabileceği düşünülmüştür. Bu alanda öğretmenlerin tutumlarını ölçmeye yönelik bir ölçeğe gereksinim olduğu düşünülmüş ve bu sebeple ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması sonucunda Cronbach α güvenilirliği 90 bulunmuştur. Ölçek 34 maddeden oluşmakta ve likert tipi bir ölçektir. Ölçek altı faktörden oluşmaktadır. Öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları; akran ilişkileri (10 madde), beden imgesi (6 madde), gereklilik (4 madde), olumsuz etki (5 madde), cinsiyet (6 madde) ve öğretmen yeterliliği (3 madde) olmak üzere altı alt boyut ve tüm alt boyutların toplamından oluşan genel bir Cinsel Eğitime İlişkin Tutum (34 madde) doğrultusundadır. Birinci faktör “akran ilişkileri” (Zihin yetersizliği olan öğrencilere doğum kontrolü ile ilgili bilgi verilmelidir. Zihin yetersizliği olan öğrencilere doğum ile ilgili bilgi verilmelidir), ikinci faktör “beden imgesi” (Zihin yetersizliği olan öğrencilere ergenlikteki değişimler ile ilgili bilgi verilmelidir. Zihin yetersizliği olan öğrencilere doğru ve yanlış dokunmayı ayırt etme ile ilgili bilgi verilmelidir), üçüncü faktör “gereklilik” (Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrencilerin kendilerini taciz ve istismardan koruma becerilerini artırır. Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrencilerin vücut bakımları ile ilgili bilgileri artırır.), dördüncü faktör “olumsuz etki” (Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan kız öğrenciler arasında cinsel ilişki oranını

artırır. Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan erkek öğrenciler arasında cinsel ilişki oranını artırır), beşinci faktör “cinsiyet” (Zihin yetersizliği olan erkek öğrencilere sperm sıvısı ile ilgili bilgi verilmelidir. Zihin yetersizliği olan kız öğrencilere adet dönemi ile ilgili bilgi verilmelidir.), ve altıncı faktör “öğretmen yeterliliği” olarak adlandırılmıştır (Öğrencilerimle cinsellikle ilgili konularda rahat konuşurum, Cinsel eğitimle ilgili önyargılarım olduğunu düşünmüyorum). Faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim verilmeye çalışıldığı dikkat çekmektedir.

Bu doğrultuda ölçekten saptanan 6 Faktörün, kendi içindeki ortalamaları alınarak cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermedikleri saptanmaktadır. 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 34. sorulardan oluşan ilk faktörün ortalamaları alınmış ve “Akran İlişkileri” adı altında isimlendirilmiştir. Geriye kalan faktörlerin isimleri sırası ile; ikinci faktör (14, 23, 24, 29, 30, 33. sorular) “Beden İmgesi”, üçüncü faktör (3, 5, 9, 11. sorular) “Gereklilik”, dördüncü faktör (4, 6,7, 8,10. sorular) “Olumsuz Etki”, beşinci faktör (12, 15, 16, 17, 18, 19. sorular) “Cinsiyet”, altıncı faktör (1, 2, 13. sorular) “Öğretmen Yeterliliği” olarak adlandırılmıştır.

Ölçek, araştırmaya katılan öğretmenlerce 1 ile 5 arasında puanlama yapılmıştır. 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kısmen katılıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum cevabına karşılık gelmektedir. Araştırma sürecinde özel eğitim öğretmenleri ile görüşülüp tutum ölçeği için bulunan ölçek formu doldurulması istenecektir. İç tutarlılık bulguları; ölçeğin altı faktöründe yer alan maddelerin her faktördeki ölçmenin bütünüyle ne kadar tutarlı olduğu yani iç tutarlılığı alfa (Cronbach Alpha) katsayısı ile hesaplanmıştır. Ölçeğin birinci faktörünün .92, ikinci faktörünün .88, üçüncü faktörünün .73, dördüncü faktörünün .74, beşinci faktörünün .78 ve altıncı faktörünün ise .77 alfa katsayısına sahip olduğu görülmüştür. Cronbach’s Alpha katsayısı olarak .70 kabul edilebilir bir değer olduğu bilinmektedir ve yapılan analiz sonucunda ölçeğin iç tutarlılığının güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan ise 170 olarak belirtilmiştir. Ölçekten alınan puanların artması, zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarının arttığını göstermektedir.

Yarı- Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Araştırmanın nitel bölümünde yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşmede sorularında kullanılan en etkili yöntem sözlü iletişimidir. Görüşme

yöntemini çalışmalarında kullanacak araştırmacıların bu yöntemin özelliklerini, hazırlık ve gerçekleştirme süreçlerini yeterli bir eğitimden geçerek uygulaması gerekmektedir (Yıldırım, 2005). Görüşme, araştırmacının katılımcıyla doğrudan doğruya iletişime geçtiği, bireylerin olgu, olay ya da durumlar karşısında görüş, algı ve düşünceleri hakkında daha zengin ve detaylı bilgi sahibi olmak amacıyla gerçekleştirilen belli bir konu üzerinde amaçlanmış sohbetir (Airasian & diğ, 2012).

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırmaya dair sorulara yer verilmiştir. Bu çalışmanın görüşme soruları hazırlanırken konu ile ilgili kapsamlı bir şekilde alan yazın taraması yapılmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Yapılan alan yazın taraması ve kaynakların incelenmesinin ardından, zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları incelenmiş, sorun ve gereklilikler belirlendikten sonra 15 soru hazırlanmıştır. Oluşturulan soru havuzu araştırmacının danışmanı tarafından incelendikten sonra hazırlanan görüşme soruları mail yoluyla uzmanlara gönderilmiştir.

Hazırlanan Görüşme Formları, 4 Özel Eğitim alan uzmanına gösterilmiştir. Görüşme Formunda 4 uzmanın görüşü alındıktan sonra uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler ve değişiklikler yapılmıştır. Soruların geçerlik ve güvenilirliği için 4 uzmandan görüş alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda soru sayısı 7 olarak belirlenmiştir ve sorulara son şekli verildikten sonra görüşme formu tamamlanmıştır. Ayrıca yine bu görüş ve öneriler çerçevesinde soruların sıralanışı da değiştirilmiştir. Görüşme Formunda toplamda 7 açık uçlu soru bulunmaktadır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın nicel boyutunda CEYTÖ' den elde edilen veriler istatistik programı SPSS kullanılarak analiz edilecektir. SPSS programı içerisinde, alt amaçların belirlenmesi için normallik testi kullanılmıştır. 2 değişkenin belirlenmesinde Kruskal Wallis-H ile Man Whitney-U testi kullanılmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesi amacıyla, aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde değerlerine bakılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan ise 170'dir. Ölçekten alınan puanların artması, zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarının olumlu

yönde arttığını belirtmektedir. Ayrıca özel eğitime gereksinimi olan bireylerin cinsel eğitim hakkında görüşlerini içeren 7 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme sorularından toplanan sonuçlardan analiz edilecektir.

Tablo 8

Cronbach Alpha Ölçeği

Faktörler	Orjinal geliştirme çalışması	Araştırma verileri
Akran ilişkileri	.92	.95
Beden imgesi	.88	.93
Gereklilik	.73	.83
Olumsuz etki	.74	.74
Cinsiyet	.78	.75
Öğretmen yeterliliği	.77	.61

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilen verilerin analiz bölümünde nitel veri analiz yöntemlerinden “içerik analizi” kullanılmıştır. Bu yöntemde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar çevresinde bir araya getirerek elde edile sonuçları okuyucuların anlayabileceği bir biçimde düzenlemektir (Yıldırım & Şimşek, 2013). İçerik analizi ile veriler analiz edildiği noktalarda, çeşitli başlıklar halinde incelenir. Bunlar:

1. Verilerin kodlanması aşamasında, araştırmacı elde ettiği bulguların incelemesini yerine getirdikten sonra, anlamlı bölümlenmeye/ayırmaya başlar ve her bölümün hangi anlamı ifade ettiğini bulmaya çalışır. Bu bölümlerde araştırmacı tarafından adlandırılır veya kodlanır. Bu çalışmada genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama sistemi uygulanmıştır.
2. Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilir ve incelenir. Kodlar arasındaki benzer veya aynı yönler bulunmaya çalışılır. Bu yöntemde tematik kodlama işi denmektedir ve toplanan verilerin kodlar aracılığıyla kategorize edilir. Bu aşamada ortaya çıkan temalar daha genel olgulara karşılık gelmektedir.
3. Verilerin kodlara göre düzenlenmesi ve tanımlanması bölümünde; tematik kodlama aşamasının ardından, verilerin ortaya çıkan kodlara göre düzenlenmesi aşaması takip eder.
4. Bulguların yorumlanma aşamasında ise, ayrıntılı bir şekilde tanımlanan ve sunulan bulguların araştırmacı tarafından yorumlanması ve bazı sonuçların çıkarılması

aşamasıdır. (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın veri analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında 15 özel eğitim öğretmenine yöneltilen 7 araştırma sorularına yönelik toplanan veriler sonucunda ulaşılan cevaplar tek tek yazılmıştır. Yapılan araştırmada ulaşılan veriler neticesinde katılımcılara yöneltilen sorular ve katılımcıların cevapları kodlanarak tablo halinde getirilmiştir. Verilen cevaplardan elde edilen kodlar ana temalar ve alt temalar şeklinde tablo haline getirilmiştir. Ardından katılımcıların cevapları ile birlikte incelenmiştir. Görüşüne başvuru alan öğretmenlere birer kod numarası verilerek ilgili açıklamalar (Ö.1: Öğretmen 1, Ö.2: Öğretmen 2) yapılmıştır. İfadelerdeki benzer öğeler gruplandırılmış ve gruba uygun olarak ana temalara ve alt temalara ayrılmıştır. Bu temalar üzerinden katılımcıların görüşleri incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada verilerin kodlanmasında QSR Nvivo 12 programı kullanılmıştır. Programın kullanılması veri dosyalarının gruplandırılması, dökümler içerisinde istenen kavramın aratılması, verilerin nitelendirilmesi, güvenilirliğinin yapılması ve düzenlenmesi konularında araştırmacıya kolaylık sağlamıştır.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde çalışma sorularına yönelik toplanan veriler ışığında ulaşılan bulgulara değinilmektedir. Alt amaçlara aranan cevaplar doğrultusunda, ilk altı amaç sorusuna ölçek üzerinden yanıt aranırken, diğer 8 alt amaç sorularına yarı yapılandırılmış görüşme soruları aracılığı ile yanıt aranmıştır.

Ölçek Sorularına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacına yönelik bulgular ölçekte bulunan verilerle elde edilmiştir.

Yöntem bölümünde bulunan korelasyonel ilişkilerden yola çıkarak, farklılıkların gösterme değerleri, faktörlere göre ayrılmaktadır. Bu doğrultuda ölçekten saptanan 6 Faktörün, kendi içindeki ortalamaları alınarak cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermedikleri saptanmıştır. 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 34. sorulardan oluşan ilk faktörün ortalamaları alınmış ve “Akran İlişkileri” adı altında isimlendirilmiştir. Geriye kalan faktörlerin isimleri sırası ile; ikinci faktör (14, 23, 24, 29, 30, 33. sorular) “Beden İmgesi”, üçüncü faktör (3, 5, 9, 11. sorular) “Gereklilik”, dördüncü faktör (4, 6, 7, 8, 10. sorular) “Olumsuz Etki”, beşinci faktör (12, 15, 16, 17, 18, 19. sorular) “Cinsiyet”, altıncı faktör (1, 2, 13. sorular) “Öğretmen Yeterliliği” olarak adlandırılmıştır. Faktörlerin saptanması için Whitney-U testi kullanılmış ve dağılımı aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılıklarının Saptanması

Katılımcıların cinsiyetleri iki kod olarak ayrılmıştır. Kadın frekans sayısı 108 erkek frekans sayısı 42 olarak elde edilmiştir.

Tablo 9

Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılık Değerleri

Cinsiyet		Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
N					

	Kadın	108	79.89	8628.50		
Akran İlişkileri	Erkek	42	64.20	2696.50	1793.500	.047
Beden İmgesi	Kadın	108	79.83	8622.00	1800.000	.047
	Erkek	42	64.36	2703.00		
Gerekliklik	Kadın	108	82.41	8900.00	1522.00	.002
	Erkek	42	57.74	2425.00		
Olumsuz Etki	Kadın	108	68.79	7429.00	1543.000	.002
	Erkek	42	92.76	3896.00		
Cinsiyet	Kadın	108	81.25	8775.00	1647.000	.009
	Erkek	42	60.71	2550.00		
Öğretmen Yeterliliği	Kadın	108	79.18	8551.50	1870.500	.91
	Erkek	42	66.04	2773.50		
Toplam	Erkek	108	80.46	8690.00	1732.000	.025
	Kadın	42	62.74	2635.00		

Cinsiyet değişkenine göre dağılımlar içerisinde Elde edilen bilgiler doğrultusunda, katılımcıların, “Akran İlişkileri”, “Beden İmgesi”, “Gerekliklik”, “Olumsuz Etki”, “Cinsiyet” faktörlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Farklılıklarının Saptanması

Ölçek sorularından yola çıkarak, 6 faktör arasından yaş etkenine göre farklılıkların saptanması amacı ile Whitney-U testi kullanılmıştır. Katılımcıların yaşları, birden fazla kodlara ayrıldığından, Whitney-U testi uyarınca en yüksek frekanslar baz alınmıştır. Bu doğrultuda, en yüksek iki frekanslı yaş grubu, 20-30 yaş arasında 92 ve 30-40 yaş arasında 36 olarak belirlenmiştir.

Tablo 10*Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Farklılık Değerleri*

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Akran İlişkileri	20-30	92	70.59	6494.00	1096.00	.003
	30-40	36	48.94	1762.00		
Beden İmgesi	20-30	92	68.25	6279.00	1311.00	.063
	30-40	36	54.92	1977.00	0	
Gereklilik	20-30	92	69.10	6357.50	1232.50	.024
	30-40	36	52.74	1898.50	0	
Olumsuz Etki	20-30	92	63.48	5840.50	1562.50	.616
	30-40	36	67.10	2415.50	0	
Cinsiyet	20-30	92	70.13	6451.50	1138.50	.006
	30-40	36	50.13	1804.50	0	
Öğretmen Yeterliliği	20-30	92	66.53	6121.00	1469.00	.31
	30-40	36	59.31	2135.00		
Toplam	20-30	92	70.18	6457.00	1133.00	.006
	30-40	36	49.97	1799.00		

Yaşa göre anlamlı değişiklik gösteren faktörler; “Akran İlişkileri”, “Gereklilik”, “Cinsiyet” olarak 3 faktörde tespit edilmiştir. Genel oranlara bakıldığında ise bu sayı .006 ile anlamlı değişikliğin yaşa göre değiştiği net bir şekilde söylenebilir.

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle alışan öğretmenlerin ğrenim Gördükleri Alana Göre Farklılıklarının Saptanması

34 sorudan elde edilen cevaplar doğrultusunda, öğretmenlerin öğrenim gördükleri alana göre farklılıkların bulunup bulunmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Ölçek te bulunan en yüksek bölüm sayıları ele alınarak değerlendirme yapılmıştır. Özel eğitim ğretmenliği mezunu 69 ve zihin engelliler ğretmenliği bölümünden mezun 41 ğretmen yer almaktadır.

Tablo 11

Ölçek Sonuçlarından elde edilen, öğretmenlerin ğrenim Düzeylerine Göre Farklılık Değerleri

	ğrenim Alanı	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P	Etki Değerı
Akran İlişkileri	.E	69	54.94	3791.00	1376.00	.812	
	Z.E	41	56.44	2314.00			
Beden İmgesi	.E	69	52.33	3611.00	1196.000	.171	
	Z.E	41	60.83	2494.00			
Gereklilik	.E	69	53.77	3710.00	1295.000	.45	
	Z.E	41	58.41	2395.00			
Olumsuz Etki	.E	69	58.24	4018.50	1225.500	.238	
	Z.E	41	50.89	2086.50			
Cinsiyet	.E	69	55.67	3841.50	1402.500	.94	
	Z.E	41	55.21	2263.50			
	.E	69	54.86	3785.50	1370.500	.78	

Öğretmen Yeterliliği	Z.E	41	56.57	2319.50		
	Ö.E	69	55.18	3807.50		
Toplam	Z.E	41	56.04	2297.50	1392.500	.89

6 faktör üzerinde anlamlı farklılık göstermemektedir. Kümülatif sonuçlarda bu değer olarak tespit edildiğinden birbirleri ile uyumlu bir şekilde hareket etmiş ve genel anlamda bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Farklılıklarının Saptanması

150 katılımcı arasından elde edilen bilgilere dayanarak, öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre, zihin yetersizliği olan bireylerin tepkileri ölçülmüş ve konuya karşı herhangi bir farklılık durumunun tespiti için Whitney- U testi ile sonuçlar elde edilmiştir. En yüksek iki yanıt ele alınarak test uygulanmıştır. 1-5 yıl arasında kıdemi bulunan öğretmen sayısı 86, 5-10 yıl arasında mesleki deneyimi olan öğretmenlerin sayısı ise 26 olarak elde edilmiştir.

Tablo 12

Ölçek Sonuçlarından elde edilen, Öğretmenlerin Mesleki Deneyimlerine Göre Farklılık Değerleri

		Sıra	Sıra	U	P	Etki
	Mesleki	N	Ortalaması	Toplamı		Değeri
	Deneyim					
Akran İlişkileri	1-5	86	58.94	5068.50	908.500	.903
	5-10	26	48.44	1259.50		
Beden İmgesi	1-5	86	56.70	4876.50	1100.500	.171
	5-10	26	55.83	1451.50		
Gereklilik	1-5	86	58.46	5027.50	949.500	.241

	5-10	26	50.02	1300.50		
Olumsuz Etki	1-5	86	57.49	4944.00	1033.500	.554
	5-10	26	53.23	1384.00		
Cinsiyet	1-5	86	60.43	5197.00	780.000	.019
	5-10	26	43.50	1131.00		
Öğretmen Yeterliliği	1-5	86	55.80	4799.00	1058.000	.674
	5-10	26	58.81	1529.00		
Toplam	1-5	86	59.16	5087.50	889.500	.115
	5-10	26	47.71	1240.50		

Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine/ kıdemlerine göre elde edilmiş sonuçlarla ilgili belirtilen tabloda, sadece “Cinsiyet” ile ilgili faktörün diğer faktörlerden ayrı olarak mesleki deneyime göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Genel anlamdaki kümülatif tabloya bakıldığında ise, elde edilen sonucun ($p=0.115$) olması ve bu değer ($p<0.05$) değerine uymamasından kaynaklı, mesleki deneyime göre genel anlamda bir farklılığın oluşmadığı, katılımcılar doğrultusunda belirlenmiştir.

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Eğitim Dönemlerinde Ders Almalarına Yönelik Farklılıklarının Saptanması

150 kişi arasında elde edilen sonuçlar incelendiğinde öğretmenlerin eğitim dönemleri içerisinde ders alma durumları açısından 56 öğretmen ders aldığını yani “evet”, 94 öğretmen ise ders almadığını yani “hayır” yanıtını verdiği elde edilen bulgular arasındadır.

Tablo 13

Ölçek Sonuçlarında Yer Alan, Öğretmenlerin Eğitim Dönemlerinde Ders Almalarına Göre Farklılık Değerleri

		Sıra	Sıra	U	P	Etki
	Alınan	N	Ortalaması	Toplamı		Değeri
	Ders					
	Durumu					
Akran İlişkileri	Evet	56	80.03	4481.50	2378.50	.324
	Hayır	94	72.80	6843.50	0	
Beden İmgesi	Evet	56	81.27	4551.00	2309.00	.203
	Hayır	94	72.06	6774.00	0	
Gereklilik	Evet	56	82.96	4646.00	2214.00	.102
	Hayır	94	71.05	6679.00	0	
Olumsuz Etki	Evet	56	64.58	3616.50	2020.50	.017
	Hayır	94	82.01	7708.50	0	
Cinsiyet	Evet	56	80.88	4529.50	2330.50	.240
	Hayır	94	72.29	6795.50	0	
Öğretmen Yeterliliği	Evet	56	82.06	4595.50	2264.50	.147
	Hayır	94	71.59	6729.50	0	
Toplam	Evet	56	81.38	4557.50	2302.50	.200
	Hayır	94	71.99	6767.50	0	

56 öğretmen lisans eğitimi sırasında cinsel eğitim dersi aldığı, geriye kalan 94 öğretmenin ders almadığı bulgulardan elde edilmiştir. Eğitim hayatı boyunca cinsel eğitime yönelik eğitimin alınıp alınmadığına yönelik elde edilen yanıtlar doğrultusunda, 6 faktör arasında sadece “Olumsuz Etki” faktörünün, diğer faktörlerden ayrı olarak anlamlı bir farklılık değeri yarattığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Eğitim/Konferans/Sertifika Programlarına Katılımlarına Göre Farklılıklarının Saptanması

Ölçek sorularına yanıt veren 150 öğretmene, daha önce cinsel eğitim alıp almadığı yönünde sorular sorulmuştur. Öğretmenlerden, “Evet” ile “Hayır” şeklinde yanıt alınarak aşağıdaki tablodaki gibi bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 14

Ölçek Sonuçlarında Yer Alan, Öğretmenlerin Eğitim/Konferans/Sertifika Programlarına Katılımlarına Göre Farklılık Değerleri

		Sıra	Sıra	U	P	Etki
	Cinsel	N	Ortalaması	Toplamı		Değeri
	Eğitim					
	Program					
	ı					
Akran İlişkileri	Evet	73	79.53	5805.50	2516.50	.268
	Hayır	77	71.68	5519.50	0	
Beden İmgesi	Evet	73	79.96	5837.00	2485.00	.215
	Hayır	77	71.27	5488.00	0	
Gereklilik	Evet	73	80.85	5902.00	2420.00	.139
	Hayır	77	70.43	5423.00	0	
Olumsuz Etki	Evet	73	70.65	5157.50	2456.50	.180
	Hayır	77	80.10	6167.50	0	
Cinsiyet	Evet	73	78.34	5719.00	2603.00	.434
	Hayır	77	72.81	5606.00	0	
	Evet	73	78.62	5739.50	2582.50	.674
					0	

Öğretmen Yeterliliği	Hayır	77	72.54	5585.50		
	Evet	73	80.35	5865.50	2456.50	.183
Toplam					0	
	Hayır	77	70.90	5459.50		

73 Öğretmenin eğitim/konferans/sertifika programlarına katıldığı, geriye kalan 77 öğretmenin eğitim/konferans/sertifika programlarına katılmadığı bulgulardan elde edilmiştir. Tüm “p” değerlerinin, 0.006 değerlerinden büyük olması sonucu, 6 faktör ve genel toplam faktöre göre anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularına İlişkin Bulgular

Araştırmanın geri kalan alt amaçlarına aranan yanıtlar, yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile elde edilmiştir.

Tablo 15

Araştırma Kapsamında Elde Edilen Veri Setine Göre Katılımcılara Sorulan Sorular Ve Verilen Cevaplara İlişkin Kodlar

Katılımcılara Sorulan Sorular	Katılımcıların Verdiği Cevaplara Göre Elde Edilen Kodlar
1. Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri nelerdir?	Verilmelidir Verilmemelidir
2. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitim programının içeriğinde hangi konular öncelikli olarak yer almalıdır?	-Ergenlik Dönemindeki Bedensel Değişiklik -Mahremiyet Eğitimi -Cinsiyet Tanımı -Mastürbasyon Eğitimi -Bedenini Koruma -Cinsel Sağlık -Değer Yargıları -Cinsel Gelişim Süreci
3. a. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitimin birey açısından	-Kendini Çevreden Gelecek Olumsuzluklara Karşı Koruyabilme -Özbakım Becerisini Kazanma -Başkalarına Karşı Davranışların Öğretilmesi -Kendini Çevreden Gelecek Olumsuzluklara Karşı Koruyabilme

---

	-İhtiyaç Karşılama Gereksiniminin Öğretilmesi -Topluma Kabulünün Sağlanması
b. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitimin aile açısından yararları/kazanımları ne olacaktır?	-Kaygı Düzeyinin Azalması -İhtiyaçlarını Tek Başına Gidermesi -Sosyal Çevreye Katılımı
4. Zihin yetersizliği olan öğrencilerin cinsel gelişimi değerlendirirken ne gibi yöntem ve araçlar kullanılmaktadır?	-Gözlem -Uygulamıyorum -Doktor/Psikoloğa Yönlendirme
5. Zihin yetersizliği olan öğrencilerle cinsel eğitim uygulamalarında hangi öğretim yöntemleri kullanılmaktadır?	-Doğrudan Öğretim -Uygulamıyorum -Gömülü Öğretim -Gösterip Yaptırma -Okul Rehberliğine Yönlendirme -Sosyal Öykü
6. a. Zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlar (sarılma, öpme, soyunma, mastürbasyon vb.) nelerdir?	-Sarılma/Öpme -Mastürbasyon -Özel Bölgelere Dokuma -Soyunma -Öfke/Utangaç -Tuvalette Vakit Geçirme -Gözlediğim Davranış Yok
b. Belirtilen bu uygun olmayan davranışlara müdahale etmek için ne gibi uygulamalar yapılmaktadır?	-Doğrudan İletişim -Cinsel Eğitim Uygulaması -Görmezden Gelme -Dikkati Farklı Yöne Yöneltilme -Eğitim Uygulanmamaktadır
7. Zihin yetersizliği olan öğrenciler ile cinsel eğitim uygulamalarında aile ile birlikte ne gibi çalışmalar yapılmaktadır?	-Hijyen Eğitimi -Çalışılmıyor -Rehberliğe Yönlendirme

---

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere, Cinsel Eğitim Verilmesine Yönelik Bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre iki yanıt verme sınırlılıkları bulunmaktadır. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 16

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sonucu, Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Verilmesine Yönelik Bilgiler

Kodlar	Frekans
Verilmelidir	15
Verilmemelidir	0

Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri; Ö1 “Verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ergenlik dönemindeki çocukların cinsel dürtülerinin kontrol edilmesi gerektiğini, aynı zamanda saldırgan davranışlarının başka arkadaşları üzerinde yapmaması için önceden eğitim verilmeli.”. Ö2 “Bedensel gelişimleri takvim yaşları ile orantılı olarak geliştiği için bu çocukların da ihtiyaçlarını gidermeleri için verilmesi gereken bir eğitim türüdür”. Ö3 “Yalnızca zihin engelli öğrencilere değil tüm öğrencilere verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çocuklarımızın kendilerini cinsel yönden kimlerden, nasıl koruyabileceği onları ve aileleri bir nebze de olsa rahatlatacaktır.”. Ö4 “Zihin yetersizliği olan birey küçük yaştan itibaren cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Normal gelişim gösteren bireyler için bile zor bir süreç olan bu eğitim zihin yetersizliği olan bireyler için küçük yaştan itibaren almak gerekir.”. Ö5” Zihin yetersizliğinin hafif, orta, ileri olmak üzere birçok türü vardır. Tanı olarak aynı isim olsa bile öğrencilerin gösterdiği davranışlar aynı değildir. Her ne olursa olsun her öğrenciye cinsel eğitim verilmelidir.” Ö6 “ Elbette ki verilmelidir. Yaşları ile paralel gelişen tek alan cinsel gelişim alanı olduğu için cinsel eğitim verilmeli. Kendi bedenlerinin farkında olma, dürtülerini kontrol etme, kendilerini cinsel saldırılardan korumayı öğrenme gibi konularda eğitilmelidirler.”. Ö7 “Ülkemizde cinsel eğitimle ilgili büyük eksiklikler yaşanmaktadır. Normal gelişim gösteren bireylere dahil hiçbir cinsel eğitim verilmemektedir. Zihin yetersizliği olan öğrencilerin kesinlikle cinsel eğitim almaları gerektiğini düşünmekteyim. Bu sayede özel bölgelerinin mahremiyetini, masturbasyonun ne zaman ve nerede yapılması gerektiğini öğrenebileceklerdir. Çünkü genellikle zihin yetersizliği olan öğrencilerde cinsellikle ilgili yaşanan sorunlardan en büyüğü halka açık yerde, bilinçsizce (içlerinden gelen arzu ve karşılığında aldıkları zevk) masturbasyon yapmaları ne onlar için ne de halk sağlığı için uygun değildir.”. Ö8 “Eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Eğitim almayan çocuklar ergenlik dönemi ve sonrasında sosyal yaşantılarında birçok problemle karşılaşip eve bağımlı hale geliyorlar.”Ö9” Cinsel eğitimin

verilmesi gerektiği görüşündeyim. Çocukların gelişimsel düzeylerine uygun bir eğitimle dışardan gelebilecek olan tehlikelere karşı da korumayı öğrenebileceği görüşündeyim.” Ö10 “Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmelidir. Cinsel eğitim konusu genelde toplumumuzda utarılan konuşulmayan konulardır. Bu konu açıkça konuşulmalıdır ve zihin yetersizliği olan çocuklara belli zaman ve mekan tanınmalıdır.”. Ö11” verilmesi gereken en önemli konulardan biridir.”. Ö12 “ Cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Cinsel eğitim yaşına gelen her çocuk içinde bunun gerekli olduğunu düşünüyorum. Zihin yetersizliği olan çocuklara daha çok aşamalı ve aile, okul, öğretmen birlikte gerekmektedir. Daha önce cinsel eğitim verdiğim öğrencilerimde bu eğitimin mutlaka bilinçli ve kontrollü yapılması gerektiğini birçok kez anladım.”. Ö13” Evet. Bireyin cinsiyetinde haberdar olması ve uygun davranışlar göstermesine neden olacaktır. Eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum.”. Ö14” Cinsellik biyolojik bir ihtiyaç olduğu için kesinlikle öğrencilere verilmesi gereken bir eğitimdir. Ayrıca problem davranışlar ortaya çıkmadan bu eğitim verilmelidir.” Ö15” Kesinlikle üstünde durulması gereken bir konu çünkü bu eğitimin zamanında verilmediği durumlarda hiç istenmedik durumlarla karşılaşılabilir. Bu durumları kontrol altında tutmak ve önlemek için zihin yetersizliği olan bireylere geç kalınmadan cinsel eğitim verilmelidir.”

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere, cinsel eğitim program içeriğinde öncelikli konulara ilişkin bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim program içeriğinde öncelikli konulara yönelik görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında dokuz alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 17

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Program İçeriğinde Öncelikli Konulara İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Ergenlik Dönemindeki Bedensel Değişiklik	6
Mahremiyet Eğitimi	5

Cinsiyet Tanımı	3
Mastürbasyon Eğitimi	3
Bedenini Koruma	3
Cinsel Sağlık	3
Değer Yargıları	1
Cinsel Gelişim Süreci	1

Katılımcılar cinsel eğitim programı içeriğinde öncelikli konularına ilişkin çeşitli yanıtlar vermişlerdir. Katılımcılar birden fazla yanıt verdikleri için kod sayılarında farklı dağılımlara ayrılmışlardır. Ö1 “Karşı cinse hisler, cinsiyet tanımı, bedenini tanıma, bedensel değişim, ergenlik dönemi, doğurganlık, cinsel yolla bulaşan hastalıkla, güvenli cinsellik gibi”. Ö2 “Özel bölgeler, iyi kötü dokunma ayırt etme, vücut farkındalığı ve cinsiyet bütünlüğünü kavrama”. Ö3” Bireyin öncelikli olarak kendini, kendi izin vermediği sürece birinin dokunamayacağı ve kendini daha sonra nasıl koruyacağı yer almalıdır”. Ö4” Cinsiyet farklılığı, duygular, cinsel organlarını tanıma, işlevlerini bilme, doğru cinsiyet rolleri yanı cinsel kimlik kazanmak, korunma yolları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, doğru ve kötü dokunuş ayırt etme, mahremiyet eğitimi, karşı cins ile tanışma, duygularını ifade edebilme gibi konular yer almalıdır”. Ö5 “Öncelikle küçük yaşlarda mahremiyet eğitimi, Özel bölgeler, iyi kötü dokunma ayırt etme konuları ile başlanıp daha sonra vücut farkındalığı, cinsiyet farklılıkları konularına değinilmelidir”. Ö6” Aslında, yukarıda belirttiklerim ve ona ek olarak; cinsel gelişim aşamalarındaki kritik dönemler (Kızlarda adet dönemi temizlik becerileri, kız ve erkeklerde mahremiyet eğitimi gibi) ile ilgili işlevsel bilgiler verilecek eğitimde konu başlıkları arasında olmalıdır”. Ö7” Mahremiyet, özel bölgelerin (detaylı olarak) nasıl temizleneceği, içgüdüsel olarak gelen mastürbasyon isteğine nerede cevap verileceği ve nasıl mastürbasyon yapılacağı”. Ö8 “Kendini koruma, Hangi davranışlar kötü niyetli bir davranış olabilir ve başka kişilerin onlara nasıl dokunup nasıl davranmaları gerektiği, Hangi konularda mesafe koymaları gerektiği, Cinsiyet ayrımı, Karşı cinse karşı nasıl davranılması gerektiği, Kişisel ihtiyaçlarını hangi ortamlarda nasıl gidermeleri gerektiği çalışılmalı”. Ö9” çocuğun bu içerikte olan davranışlarına ne zaman, hangi ortamda yapması veya yapmaması gerektiği yerleri bilmesi ayırt etmesi önemli ve öncelikli olmalıdır. Onun dışında bedenini iyi tanıması ve bedenini korumayı öğrenmesinin de öncelikli olduğu görüşündeyim”. Ö9” Öncelikle kendi bedenindeki değişimler anlatılmalıdır. Çocuğun kendi bedenini keşfetmesine yardımcı olunmalıdır”. Ö11” özel bölgeler öncelikle ve özellikle öğretilmesi gereken

konulardandır.” Ö12” öncelikle aile daha sonra çocuk ve okul- öğretmen birlikte hareket etmeli ve öğrencinin o an en önemli kazanması gereken beceri hangisi ise onun üzerinde yoğunlaşma olması gerekmektedir”. Ö13” değer yargıları, olumlu kişilik gelişimi başkalarının hakları, duyuşsal gelişim, görüş ve davranış farkı konularına öncelik verilebileceğini düşünmekteyim”. Ö14” Ergenlik döneminde ortaya çıkan davranışlar- değişimler, taciz durumunun anlatılması, bulaşıcı hastalıklar öncelikli konular olmalıdır”. Ö15” Yabancı kişilere sarılmaktan kaçınma veya sarılacağı kişilerden izin alma önemli konulardandır. Organa dokunma yeri ve zamanı”.

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Verilen Eğitimin, Birey Açısından Yararları

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi doğrultusunda bireylerin yararlarına ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında altı alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 18

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Uyguladıkları Cinsel Eğitimin Birey Açısından Yararlarına İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Kendini çevreden gelecek olumsuzluklara karşı koruyabilme	9
Öz bakım Becerisini Kazanma	4
Başkalarına Karşı Davranışların Öğretilmesi	4
İhtiyaç karşılama Gereksiniminin Öğretilmesi	3
Toplumda Kabulünün Sağlanması	1

Katılımcılar verdikleri cevaplar kodlara ayrılmıştır. Katılımcıların birden çok konuda yarar gördükleri için birden fazla cevap vermişlerdir. Ö1” Toplumda yaşamları sürdürmeleri için erişkinlikte toplum tarafından uygun davranışlar sergilemeleri, değer yargılarını öğrenmeleri onlar için daha önemlidir. Başkalarına karşı görüş ve davranışların öğretilmesi bence önemlidir”. Ö2” Normal Gelişim

Gösteren bireyler gibi ihtiyaç karşılama gereksinimi". Ö3 "kendini içerideki ve dışarıdaki çevreden gelebilecek olumsuzluklara karşı koruyabilecektir." Ö4" kendini dışarıdan gelebilecek istismarlardan koruyabilme, cinsel organını tanıma, geçiş evrelerini bilme, cinsiyet farklarını ayırt edebilme, hijyenik olması gibi bireye yarar sağlayacaktır". Ö5" Normal Gelişim Gösteren bireyler gibi ihtiyaç karşılama gereksinimi kendini kontrol edebilme davranışı kazanacaklardır." Ö6" Bedenini tanıma, kendini koruma, kendini kontrol, uygun olan ve olmayan yaklaşımları ayırt edebilme ve buna bağlı olarak tehlikelerin farkında olma kazanımları olacaktır." Ö7" Kendini kötü/ iyi çevreden soyutlayarak yapması, korunması, temiz ve hijyene dikkat ediyor olması." Ö8" Sosyal yaşantıları daha iyi olacaktır, kendilerini bağımsız olarak koruyabilir, sosyal çevrelerinde nasıl davranmaları gerektiğini öğreneceklerdir." Ö9" bireye kendini koruması, farkında olması ve öz bakım becerilerini yerine getirmeyi öğrenmesi açısından (hijyen vb.) faydaları bulunmaktadır." Ö10 "Kendinde olan değişimlerin, dürtülerin olağan bir durum olduğunu kabul edip ona göre davranır ve bu durum bireyi daha rahat hissettirir." Ö11" kendi özel bölgelerine doğru yerde dokunması veya bölge ile ilgili konuşması çok önemlidir." Ö12 "Bireyin doğruyu, ne yapması gerektiğini öğrenmesi ile topluma kabulü kolaylaşacaktır." Ö13 "Cinsel istismar, yanlış yönlendirme, yardım alamadıkları ifade edemedikleri dürtüleri yönetme açısından yararlı kazanımı olacaktır" Ö14" Cinsel kimliğini tanımasına ve bu kimliğe uygun davranışlar sergilemesi açısından önem taşımaktadır." Ö15" Her ne kadar normal gelişim göstermeyen bir birey olsa da bir farkındalık kazanacağını düşünüyorum. Çevresini koruduğu gibi kendini de koruyacaktır. (kötü niyetli insanlar)".

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Verilen Eğitimin Aile Açısından Yararları

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi doğrultusunda ailelerine yönelik yararlarına ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında üç alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 19

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Uyguladıkları Cinsel Eğitimin Aile Açısından Yararlarına İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Kaygı Düzeyinin Azalması	9
İhtiyaçlarını Tek Başına Gidermesi	8
Sosyal Çevreye Katılımı	5

Katılımcılar verdikleri cevaplar kodlara ayrılmıştır. Katılımcıların birden çok konuda aileler açısından yararları olduğu için birden fazla cevap vermişlerdir. Ö1 ” *çocuğun sorulara cevap vermesi, neden, niçin, sorularına bilinçli cevap vermesi ve bu konuda da eğitimi olması önemli. Bastırmak yerine önemli konuları konuşmak gerekir. Akrafa ve komşu çocukları açısından, aileleri bilinçlendirmek önemlidir. Anne babanın tutumu çok önemlidir aileler eğitimi doğru bir şekilde atlatırlarsa sosyal çevrelerine katılımı kolaylaşacaktır.* ” Ö2” *Kendini ifade ederek “ayıp” yerine “normal” ihtiyaç olarak uygun mekan ve uygun şekilde öğretilmesi çocuğun kendini benimsemesinden kaynaklı problem davranışlar daha azalacaktır.* ” Ö3” *ailenin çocuğunu dışarıdaki çevreden gelebilecek zararlardan kendini koruduğunda gelecek kaygısı az da olsa azalacaktır.* ” Ö4” *Kendi ihtiyaçlarını karşılayabilen bir çocuğu olduğu için stres düzeyi azalacaktır.* ” Ö5” *Aileler de çocuklarının güvende olduğunu kendilerini koruyabilme becerilerine sahip olduğu için stres ve endişe boyutları azalabileceğini düşünmekteyim.* ” Ö6” *Çocukları cinsel eğitim kapsamı içerisindeki temalar sayesinde gelişecek ve toplum içinde bazı istedik ve istenmedik davranışları ayırt edeceği için kendilerini oto kontrol ile denetleyebilecekleri için aileler de daha rahat edebilecekler ve onlar da doğru bildikleri yanlışları düzeltebileceklerdir. Bu da çocuklarına yaklaşım tarzları üzerinde değişiklik yaratacaktır.* ” Ö7” *Çocuklarının durumunu bilinçsizce önlemek zorunda kalmamaları, bu durumla karşı karşıya gelip psikolojik olarak kötü hissetmemeleri.* ” Ö8” *Aile çocuğuyla ilgili bir takım endişeleri daha da azalacaktır, kendini koruyabilmesi ailenin yükünü omuzlarından alacaktır. Çocukları ile sosyal ortamlara daha rahat girebileceklerdir.* ” Ö9” *Çocuk duygularını dile getiremiyorsa bile, kendi ihtiyaçlarını karşılaması, güvende olması önemlidir.* ” Ö10” *Cinsel eğitim sayesinde aileler daha bilinçli olur. Zihin yetersizliği olan çocuklarının dürtüsünün doğal olduğunu anlayıp ona göre önlemler alır.* ” Ö11” *aileler çocuklar davranışlarının farkında olduklarında kendi sosyal çevrelerine rahatça çıkabileceklerdir.* ” Ö12” *Ailenin kaldığı zor durumlar ortadan*

kalkar. Aileler daha çok sosyal ortamlara katılır. Çocuğundan ve davranışlarından utanmaz. Ortam farklılığından aile endişe duymaz ve rahat davranabilir duruma gelir.” Ö13” Çocuklarının normal bireyler gibi geliştiklerini fark etmeleri, normal gelişen bir süreç olduğunu anlamaları açısından yararlı olacaktır ayrıca çocuklarını ayıplama ve azarlama gibi davranışlardan uzak durmaları gerekliliği anlatıldığında bununla daha kolay başa çıkacaklardır.” Ö14 “Ailenin bu eğitimi nasıl ve nerede vereceğini bilmemesi durumunda bu eğitimin okulda veriliyor olması aile için kolaylaştırıcı bir yöntem olmaktadır.” Ö15” çocuğun farkındalığı gören bir ailenin daha rahat hissedeceğini düşünüyorum.”

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Cinsel Gelişimi Değerlendirirken Kullanılan Yöntem ve araçlara Yönelik Bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde cinsel gelişimi değerlendirirken kullanılan yöntem ve araçlara yönelik görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında üç alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 20

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Öğrencilerinin Cinsel Gelişimini Değerlendirirken Kullandıkları Yöntem ve araçlara İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Gözlem	10
Uygulamıyorum	6
Doktor/Psikoloğa Yönlendirme	1

Katılımcılar verdikleri cevaplar kodlara ayrılmıştır. Katılımcıların birden çok yöntem kullanması nedeniyle cevap vermişlerdir ve kodlara işlenmiştir. Gözlem yanıtını veren katılımcılar; Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15.

Uygulamıyorum yanıtını veren katılımcılar; Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9.

Doktor/psikoloğa yönlendirme yanıtını veren katılımcı Ö6.

Gözlem yanıtını veren katılımcılar; Ö2 “Aileden alın bilgiler çocuğun değişen ve gelişen vücut özellikleri ile ihtiyaçları, cinsel eğitim programı içeriği”.

Ö5 “Kullanılmamakta. Davranışlarında bir farklılık görülmüş ise gözlem

yapılmaktadır”. Ö6 “Gözlem, aile ile konuşma, diğer iş arkadaşlarımla fikir alışverişi yapıyorum. İnternette kaynaklara başvuruyorum. Çözumsuz kalırsam da psikolog/ doktordan görüş alıyorum.” Ö7 “Gözlem yaparak.” Ö10 “Bu süreci ailelerin kontrol etmesini isteyip değerlendirmeyi hem öğrenciyle hem de aileyle görüşüp ona göre karar veririm”. Ö11 “gözlem yolu ile değerlendirme yapmaktayım. Öğrencinin bu davranışı neden, hangi sıklıkla yaptığını gözlemlerim.” Ö12 “Değerlendirme yönteminde öncelikle gözlem yolunu kullanarak yapmaktayım. Ö13 “gözlem yoluyla davranışları incelenmektedir.” Ö14 “gözlem yoluyla değerlendirme yapmaktayım.” Ö15 “gözlem yolu”.

Uygulamıyorum yanıtını veren katılımcılar; Ö1 “Benim kullandığım bir materyal bulunmamaktadır. Hazırlanacak veya alınacak materyaller, beden tanıtma maketleri, hastalıklar için sunumlar gibi etkinlikler düzenlenmelidir. Ama bence birebir bazı davranışların öğretilmesi gerekmektedir”. Ö3 “kullanmıyorum”, Ö4 “cinsel eğitim uygulamıyorum.”. Ö5 “Kullanılmamakta. Davranışlarında bir farklılık görülmüş ise gözlem yapılmaktadır”. Ö8 “Şu an sınıfta olan öğrencilerimin yaşları küçük olduğu için herhangi bir eğitim uygulamıyorum fakat gömülü öğretim olarak sözel biçimde kendilerini korumaları gerektiğini veya aşırı sarılma öpme gibi davranışların her zaman yapılmaması gerektiğini ifade ediyorum.”. Ö9 “daha önce cinsel eğitimle ilgili bir eğitim deneyimi yaşamadım.”.

Doktor/psikoloğa yönlendirme yanıtını veren katılımcı Ö6 “Gözlem, aile ile konuşma, diğer iş arkadaşlarımla fikir alışverişi yapıyorum. İnternette kaynaklara başvuruyorum. Çözumsuz kalırsam da psikolog/ doktordan görüş alıyorum.”.

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere, Cinsel eğitim uygulamalarında Kullanılan Yönteme Yönelik Bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim uygulamalarında kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında altı alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 21

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Cinsel Eğitim Uygulamaları Sırasında Kullandıkları Yönteme İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Doğrudan Öğretim	6
Uygulamıyorum	5
Gömülü Öğretim	1
Gösterip Yaptırma	1
Okul Rehberliğine Yönlendirme	1
Sosyal Öykü	1

Zihin yetersizliği olan öğrencilere, cinsel eğitim uygulamalarında kullanılan yönteme doğrudan öğretim yöntemini kullanan katılımcılar Ö10 *“Anlatım tekniğini kullanıyorum.”* Ö11 *“Tanı grubunun düzeyi açısından bu öğretim yöntemi değişmektedir. Ben genellikle doğrudan öğretim yöntemi ve sabit bekleme süreli öğretim yöntemini kullanmaktayım.”* Ö12 *“Doğrudan öğretim yöntemi kullanmaktayım ve öğrencilere anlatım tekniğini de kullanmaktayım. Ancak bu yöntemleri bire bir kullanıyorum diyemem. Çocuğun ve ailenin tepkisine göre değişkenlik göstermektedir.”* Ö13 *“Öğrencilerim anlatım yöntemi ile kavramları durumları anlayabildikleri için sözlü anlatım yoluyla yaşadıkları durumun normal olduğu herkeste yaşanabilen durumlar olduğu anlatmaktayım.”* Ö14 *“Sunum ve soru cevap yöntemi kullanmaktayım”* Ö15 *“Anlatım yöntemi kullanmaktayım”*.

Zihin yetersizliği olan öğrencilere, cinsel eğitim uygulamalarında yöntem kullanmayan katılımcılar Ö1 *“Hiç kullanmadım. Biz okulda cinsel eğitim uygulamıyoruz.”* Ö3 *“Kullanmıyorum”* Ö4 *“cinsel eğitim uygulamıyorum.”* Ö5 *“Kullanmıyorum.”* Ö9 *“Cinsel eğitim uygulamasına daha önce katılmadım. Fakat ailelere bu konu ile ilgili öğrendiğim kadarıyla önerilerde bulunmuştum”*.

Zihin yetersizliği olan öğrencilere, cinsel eğitim uygulamalarında Gömülü Öğretim yöntemini kullanan katılımcılar Ö8 *“Gömülü öğretim yöntemi ile sözel anlatım yapıyorum”*.

Zihin yetersizliği olan öğrencilere, cinsel eğitim uygulamalarında Gösterip Yaptırma yöntemini kullanan Ö2 *“Uygun mekan öğretimi ile gösterip yaptırma”*

Zihin yetersizliği olan öğrencilere, cinsel eğitim uygulamalarında Okul Rehberliğine Yönlendirme yöntemini kullanan Ö6 *“Cinsel eğitim dersi vermiyorum açıkçası. Ama okul psikolojik danışmanının onlarla seanslar ve sohbetler yaptığına şahit oluyorum bazen.”*

Zihin yetersizliği olan öğrencilere, cinsel eğitim uygulamalarında Sosyal Öykü yöntemini kullanan Ö7 *“Bunu çalıştığım bir öğrencim olmadı ancak eğer*

çalışacak olsaydım ilk başta sosyal öykü yöntemini kullanırdım. Tabii ki kullanacağım yöntemin çocuğun yaş ve zeka seviyesiyle seçileceğinden dolayı şuan kesin bir cevap veremiyorum.”

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerde Gözlemlenen Uygun Olmayan Cinsel Davranışlara İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlara ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında yedi alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 22

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Öğrencilerinde Gözlemledikleri Uygun Olmayan Cinsel Davranışlara İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Sarılma/Öpme	8
Mastürbasyon	4
Özel Bölgelere Dokuma	3
Soyunma	3
Öfke/Utandırma	1
Tuvalette Vakit Geçirme	1
Gözlediğim Davranış Yok	1

Katılımcılar cinsel eğitim programı içeriğinde öncelikli konularına ilişkin çeşitli yanıtlar vermişlerdir. Katılımcılar birden fazla yanıt verdikleri için kod sayılarında farklı dağılımlara ayrılmıştır.

Sarılma/Öpme yanıtını veren katılımcılar; Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15.

Mastürbasyon yanıtını veren katılımcılar; Ö6, Ö9, Ö12, Ö14. Özel bölgelere dokunma yanıtını veren katılımcılar; Ö1, Ö3, Ö5.

Soyunma yanıtını veren katılımcılar; Ö7, Ö11, Ö12. Öfke yanıtını veren katılımcı Ö13.

Tuvalette vakit geçirme yanıtını veren katılımcı Ö1. Gözlediğim davranış yok yanıtını veren katılımcı Ö4.

Katılımcılardan elde edilen yanıtlar sırası ile; Ö1 “*Bazı öğrencilerimizde özel bölgeye dokunma, oynama, tuvalette fazla vakit geçirme isteği, sarılma, öpme gibi*

davranışlar gözlemledik.” Ö2 “*Sarılma, öpme, genital bölgesi ile oynama, uygunsuz dokunma.*” Ö3 “*Daha çok cinsel organına dokunma görülmektedir.*” Ö4 “*Öğrencimde gözlemlediğim uygun olmayan cinsel davranış yoktur.*” Ö5 “*Uygunsuz dokunma, öpme.*” Ö6 “*Benim öğrencilerimde yok ama başka öğrencilerde mastürbasyon ve uygun olmayan sarılmalar ile sözel iltifatlar, dokunmalar olduğunu görüyorum .*” Ö7 “*Vücudunda pantolonunun iz bırakmasına takıntı yapmış durumda ve sürekli pantolonunu kasıklarına kadar indirip izlere bakıyor*” Ö8 “*Sınıfımda bir kız öğrencim aşırı sarılma ve öpme davranışı gösteriyor fakat cinsel eğilimli olduğunu düşünmüyorum.*” Ö9 “*Öğrencilerin sınıf ortamında veya toplum içinde olacak yerlerde cinsel organıyla oynaması.*” Ö10 “*Bazısında sarılma ve öpme davranışı gözlemliyorum.*” Ö11 “*Öpme soyunma özel bölgesini gösterme davranışı*”. Ö12 “*Öpme, soyunma, mastürbasyon, sürtünme, sandalye üzerinde sallanma, koltuk üzerinde sekme, küçük kardeşe karşı saldırganlık ve sürtünme davranışları görülmektedir.*” Ö13 “*Öfke, utanç ve kızgınlık duygularına kapıldıkları gözlemlenmiştir.*” Ö14 “*Sürtünme, cinsel organını tutma gibi problem davranışlar gözlemlemiş bulunmaktayım.*” Ö15 “*Sarılma, öpme*”.

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Yönelik Müdahale Uygulamaları

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlara yönelik müdahale yöntemlerine ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında yedi alt tema oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 23

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Öğrencilerinde Gözlemledikleri Uygun Olmayan Cinsel Davranışlara Yönelik Uyguladıkları Müdahale Yöntemlerine İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Doğudan Anlatım	5
Cinsel Eğitim Uygulaması	3
Görmezden Gelme	3
Dikkati Farklı Yöne Yönelme	3
Eğitim Uygulanmamaktadır	2

Doğudan İletişim yanıtını veren katılımcılar; Ö3, Ö6, Ö13, Ö14, Ö15. Cinsel eğitim uygulaması yanıtını veren katılımcılar; Ö2, Ö8, Ö12. Görmezden gelme yanıtını veren katılımcılar; Ö1, Ö5, Ö7. Dikkati farklı yöne yöneltme yanıtını veren katılımcılar; Ö9, Ö10, Ö11. Eğitim uygulanmamaktadır yanıtını veren katılımcılar; Ö4, Ö6.

Katılımcılardan elde edilen yanıtlar sırası ile; Ö1 *“Görmeden gelinmekte”*. Ö2. *“Cinsel eğitim terapi içeriğinde yer alan iyi kötü dokunma, cinsiyete uygun özellikler ve bunun gibi başlanarak uygulama aşamasına geçiliyor.”*. Ö3. *“davranış sürekli olarak gözleniyor ve çok uzun süre cinsel organına dokunuyorsa, onu bu davranışını kendine ait alanda yapması gerektiğinin doğru olduğunu söylerim.”*. Ö4. *“Öğrencimde gözlemlediğim uygun olmayan cinsel davranış yoktur.”* Ö5 *“Görmeden gelinmekte. Eğer artış olduğu fark edilirse tuvalete yönlendirilmektedir.”*. Ö6. *“Dediğim gibi benim öğrencilerim arasında yok. Ancak, okul idarecisi görevim olduğu için genelde sözel uyarı yapıyorum bu gibi durumlarda.”*. Ö7. *“Ben bu davranışını görmezden gelerek söndürmeye çalışıyorum.”*. Ö8. *“Kendini koruması için davranışını azaltmaya çalışıyorum.”*. Ö9. *“O hazzı ulaşmaya çalıştığı ortamdan dikkatini dağıtarak başka bir ilgi alanına çekmeye çalışırım.”* Ö10. *“Bu yaptığının doğal olduğunu bildiğim için büyük tepkiler vermek yerine dikkatini başka yöne çekiyorum.”*. Ö11. *“Duruma göre yön değiştirme tekniği kullanmaktayım.”* Ö12. *“Öncelikle aile ile görüşürüm, daha sonra ailenin tepkisine göre program hazırlarım. Öncelikle öğrenciye anlatarak öğretim yapmaya çalışırım eğer konuşarak davranışlarda değişim görülüyorsa uygulamalara geçiş yaparım. Eğer öğrenci davranışı bir ortamda kazanmışsa daha sonra farklı ortam uygulamasına geçiş yaparım.”* Ö13. *“Uygun ortamda, uygun zamanda uygun yerde yönlendirmeler yapılmalıdır.”*. Ö14. *“Yapmaması gerektiğini söylerim.”* Ö15. *“38 yaşında bir öğrencim bayan bir öğretmemize sarılmıştı, onunla özel bir şekilde konuşup sadece tanıdığımız insanlara sarılmamız gerektiğini ki tanısak bile ondan izin almamız gerektiğini anlatmıştım.”*

Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerde, Ailelerle Birlikte Yapılan Cinsel Eğitim Çalışmalarına Yönelik Bulgular

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde ailelerle birlikte yapılan cinsel eğitim çalışmalarına ilişkin görüşleri nelerdir sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında üç alt tema oluşturulmuştur.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 24

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Sorularında, Öğretmenlerin Ailelerle Birlikte Yaptıkları Cinsel Eğitim Çalışmalarına İlişkin Bilgiler

Kodlar	Frekans
Hijyen Eğitimi	10
Çalışılmıyor	3
Rehberliğe Yönlendirme	2

Öğretmenlerin ailelerle birlikte yaptıkları cinsel eğitim çalışmalarında hijyen eğitimi veren katılımcılar; Ö2 “*Erkeklere baba, kızlara anne vücut temizliği, mastürbasyon vs eğitimci siyah tayt ve body giyerek vücut bakım ve temizliği önce ailelere gösteriliyor. Aileler evde uyguluyor. Ne yazık ki mastürbasyon eğitiminde aileler kabul etmiyor.*” Ö5 “*Ailelere bu durumun her bireyde gerçekleştiği anlatılmakta, bu durumu sadece kendi odasında ve tuvalette yapması gerektiğini ailelere anlatmakta ve evde uygulamaları istenmektedir.*” Ö9 “*Ailelere kendi bildiğim kadarıyla tavsiyelerde bulunabilirim, fakat bu konuda yeterli donanıma sahip olduğumu düşünmüyorum.*” Ö10 “*Ailelere cinsel eğitimle ilgili konuların konuşulmasından çekinmemeleri gerektiğini bunun çok doğal olduğunu anlatıyorum. Öğrencinin cinsel ihtiyaçlarını karşılaması için ona belli zaman ve mekan tanınması gerektiğini ve bunu işbirliği içinde yapmamız gerektiğini söylüyorum.*” Ö11 “*Aileye nasıl davranmaları hakkında bilgi vermekteyim.*” Ö12 “*aile bu eğitimin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Ailelerden farklı ortam uygulamasını sürdürmesini isterim. Sadece odada veya tuvalet de özel ihtiyacını gidermesi için ailenin çocuğu yönlendirmesini isterim. Ailelerin dikkat etmesi gereken en önemli nokta kızmadan bağırmadan şiddetten uzak durarak bu eğitimi vermeleri konusunda uyarırım.*” Ö13 “*Ailelere bu durumun normal gelişim gösteren bireylerde de olduğunu çocuklarını doğru yönlendirmeleri gerektiği konusunda bir toplantı yaparım. İçine kapanık olan öğrencilerin üstüne gitmeme konusunda aileler uyarılmalıdır.*” Ö14 “*Ailelere çocukların gösterdikleri davranışları görmezden gelmeleri gerektiğini okuldaki eğitimden sonra devam etme durumları yaşandığında nasıl davranmaları gerektiği konusunda konuşma yaparım.*” Ö15 “*Ailelerle konuşurum.*”

Öğretmenlerin ailelerle herhangi bir uygulama yapmadığını söyleyen katılımlar; Ö1 “*okulda bu eğitimi uygulamıyoruz. Aile ile de bu konuda bir*

iletişimimiz yoktur.” Ö3 “ailelerle daha önce bu yönde bir çalışma yapmadım.” Ö4 “okulumuzda yer alan rehberlik servisi aile ile görüşmektedir. Öğretmen aile ile bir çalışma yapmamaktadır.”

Öğretmenlerin ailelerle birlikte yaptıkları cinsel eğitim çalışmalarında rehberliğe yönlendirme yanıtını veren katılımcılar; Ö6 “Benim öğrencilerim arasında bu tür aciliyet arz eden ihtiyacı olan birileri yok. O yüzden olan öğrencilerin aileleri ile sözlü sohbet sırasında daha dikkatli olmaları gerektiğini söylüyorum. Rehber öğretmeni ara sıra onlarla görüşme olarak konuşuyor.” Ö7 “okulumuzda yer alan rehberlik servisi aile ile görüşmektedir. Öğretmen aile ile bir çalışma yapmamaktadır.”

BÖLÜM V

Tartışma

Elde edilen sonuçlara göre, ilk altı amaç içerisinde aranan başlıklar; yaş, cinsiyet, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem, öğretmenlik eğitiminizde cinsel eğitim ile ilgili ders alma, daha önce cinsel eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitim/konferans/sertifika programına katılma gibi değişkenlere göre ayrılmaktadır. Özyürek'e (2009) göre tutumlar görece dayanıklı, kolay değişkenlik göstermeyen ve kararlı bir yapıdadır.

Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma durumu daha önceden belirlenen 6 faktörlü veri ile kıyaslanmıştır. Bulguların analiz edilmesi için en yüksek 2 değerli sonuçlar seçilmiş ve kendi içerisinde "Whitney- U" testi ile analiz edilmiştir. 6 faktör içerisinde 3'ünün anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu da öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik verilerinde yaş faktörlerinde, yaş farkının, bireyler üzerinde tutumlarının değişebileceği anlamını ifade etmektedir. Elde edilen veriler arasında, 3 değişken faktörler sırası ile; Akran İlişkileri, Gereklilik, Cinsiyet alanlarında olduğu tespit edilmiştir. Yavuz, Tekcan ve Vural Batık (2013) tarafından zihin engelliler öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik tutumları incelendiği çalışma ile büyük oranda örtüşmektedir. İlgili çalışmada genç öğretmenlerin tutum puanlarının ileri yaş öğretmenlere kıyasla daha yüksek olduğu belirtilirken çalışmamızda 20-30 yaş arası 92 katılımcı, 30-40 yaş arası 36 katılımcı, 40-50 arası 13 katılımcı, 50-60 arası 8 katılımcı ve 60 yaş üstü 1 katılımcı olarak saptanmıştır. İleri yaşta bulunan katılımcı sayısı az olmasından dolayı bir yargıya varmak kesin bir nitelik kazandırmakta zorluk yaşanmaktadır. Akdemir(2016) yaptığı çalışmaya göre, 31-40 yaş grubunda bulunan öğretmenlerin idealizm etik düzeyleri (puanları), 20-30 ile 41 yaş ve üstü gruplarındaki öğretmenlerden anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları; cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma durumu 6 faktör üzerinden hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlarda, 6 faktör üzerinden 5 faktörün cinsiyete göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu faktörler; Akran İlişkileri, Beden İmgesi, Gereklilik, Olumsuz Etki, Cinsiyet olurken, tutumlarda

cinsiyete göre farklılık göstermeyen tek faktör “Öğretmen Yeterliliği” olarak görülmektedir. Genel ortalamaya bakıldığında ise, öğretmenlerin cinsiyetleri tutumun gözle görülebilir oranda farklılık gösterdiği tespit edilmektedir. Bayyigit(2021) yapmış olduğu çalışmada cinsel eğitime yönelik tutumları açısından özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ölçeğin “olumsuz etki” alt boyutunda kadın öğretmenler lehine anlamlı fark görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Westwood ve Mullan (2007)’ın öğretmen tutumları üzerine yapmış olduğu çalışmasında ise cinsiyet değişkeni incelemesinde anlamlı bir fark saptanmamıştır. Xiong, Warwick ve Chalias (2019)’ in çalışmasında erkek öğretmenlerin cinsel eğitimi verme hususunda kendilerini daha yeterli gördükleri, kadın öğretmenlerin ise cinsel eğitim konusunda bilgilerinin yeterli sayıda olmadığını düşündükleri ve bu alanda yapılacak olan eğitimlere yönelik gereksinimleri olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiş ve bulgularda sunulmuştur.

Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları mezun olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma durumu incelendiğinde; çalışmaya özel eğitim öğretmenliği bölümünden 69 kişi, zihin engelliler öğretmenliği bölümünden 41 kişi, işitme engelliler öğretmenliğinden 30 kişi, görme engelliler öğretmenliğinden 7 kişi üstün yetenekli öğretmenliğinden 3 kişi katılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun özel eğitim öğretmenliği ve zihin engelliler öğretmenliği bölümünden oluşmaktadır. Bu durum herhangi bir tutum farklılığını ortaya koymamaktadır.

Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma durumu incelendiğinde; 1-5 yıl arasında 86 kişi, 5-10 yıl arasında 26 kişi, 10- 15 yıl arasında 16 kişi, 15-20 Yıl arasında 9 kişi, 20-25 yıl arasında 6 kişi, 25-30 yıl arasında 5 kişi, 30 yıl ve üstü kıdemi bulunan 2 kişinin ölçek sorularını yanıtladığı sonucuna ulaşılmıştır. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin sayısının daha fazla olması dikkat çekicidir. Kurtulan (2007) göre mesleğe yeni başlayan özel eğitim öğretmenlerinin eleştirel yönlerinin güçlü ancak sorunlara yönelik çözüm yönünden zayıf oldukları açıklanmıştır.

Öğretmenlerin lisans döneminde ders alma durumlarına bakıldığında hayır yanıtı veren öğretmenlerin sayısı 94 iken evet yanıtını veren öğretmenlerin sayısı 56 kişiden oluşmaktadır. Öğretmenlerin eğitim döneminde cinsel eğitimi alması durumu karmaşa yaratmaktadır. May (1980) literatür de bulunan çalışmasında hizmet

durumundan önce eğitim almanın özel eğitim öğretmenini cinsel eğitim konusu üzerinde meslek yaşamı boyunca desteklemesine yardımcı olacağını belirtmektedir. Bu durum yanında derslerin seçmeli olması, durumu olumsuz anlamda etkilediğini ifade etmiştir.

Zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutum puanları daha önce cinsel eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitim/konferans/sertifika programına katılma değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşma durumu incelendiğinde, hayır yanıtını veren öğretmenlerin sayısı 77, evet yanıtını veren öğretmenlerin sayısı 73 den oluşmaktadır. Bu durum değerlendirildiğinde bir konferansa, seminere katılan öğretmenlerin sayısının fazla olduğu ön plana çıkmaktadır. Saracaloğlu, Karasakaloğlu ve Gencel (2010) Türkçe eğitimi alanında özyeterlilik gibi bireyin içsel özelliklerini incelediği çalışmasında hizmet içi eğitim almış olmanın anlamlı fark yarattığı sonucuna ulaşmıştır. May ve Kundert (1996) özel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere cinsel eğitim sunabilmek adına bu bilgi ve beceriler ile donanımlı olmasının gerekliliğini literatürdeki ifadesi ile sunulacak olan hizmet içi eğitimin içeriği, kapsamı, niteliğinin önem arz ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Alt amaçları yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla elde edilen bulgular kısmında detaylı bir şekilde yer almaktadır.

7. alt amaç doğrultusunda öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri incelendiğinde 15 öğretmeninde eğitimin verilmesi gerektiği yönünde yanıt alınmıştır. Hiçbir öğretmen olumsuz bir yanıt vermemiştir. Bu husus öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik olumlu tutum sergilediğini ortaya koymaktadır. Kanadlı (2021) otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada ise öğrencilere cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini 18 öğretmen söylerken sadece 1 öğretmen yalnızca erkek öğrencilere cinsel eğitim verilmelidir yanıtını vermiştir. Duffy ve ark., (2013) yapmış olduğu bir araştırma sonucunda bu çalışmada bulunan sonuç ile benzerlik göstermiştir. Cinsel eğitime yönelik öğretmenlerin olumlu görüşte olduğunu ayrıca hem öğrencilerin hem de kendilerinin cinsel eğitime ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir. Arslan (2017) araştırmasında bulunan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu konuda bilgi düzeylerini hem yeterli bulan hem de yeterli bulmayan öğretmenlerin de böyle bir eğitime katılmak istediklerini ve bu eğitimlerin yararlı olacağını hem öğrenciler hem de öğretmenlere yönelik cinsel eğitim gerekliliğini belirttikleri elde edilen bulgular

arasında yer almaktadır. Altınsoy (2015) özel eğitime gereksinimi olan bireylerin cinsel eğitimine yönelik gereksinimleri doğrultusunda rehber öğretmenleri ile yaptıkları görüşmelerde katılan öğretmenlerin hiçbirinin yetersizliği olan öğrencilere yönelik cinsel eğitim hakkında herhangi bir düzenleme ya da uygulama yapmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu Akdemir ve Taymaz-Sarı (2019)'nın zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerle yapmış olduğu cinsel eğitime yönelik çalışma sonucu ile örtüşürken Güzelyurt, Yalçınkaya, Saluci, Öglü ve Ürün (2019) tarafından okul öncesi öğretmenleriyle gerçekleştirilmiş olan farklı bir çalışmada bulunan bulgular ile ters düşmektedir. Bu durumun özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin cinsel eğitim yoksunluğunun sebebiyet verdiği sorunlar ile daha fazla mücadele etmek durumunda kalmasından kaynaklandığı ve problem davranışlara yönelik sebebiyet verebileceği görüşünde oldukları ileri sürülmüştür.

8. alt amaç doğrultusunda zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitim programının içeriğinde öncelikli olarak hangi konuların yer alması gerektiği ile ilgili elde edilen bulgularda; ergenlik dönemindeki bedensel değişiklik, mahremiyet eğitimi, cinsiyet tanımı, mastürbasyon eğitimi, bedenini koruma, cinsel sağlık, değer yargıları ve cinsel gelişim süreci konuları yer almaktadır. En çok üzerinde durulması gereken konuların ise ergenlik dönemindeki bedensel değişiklik, mahremiyet eğitimi elde edilen bulgular arasındadır. Cangöl (2016) yaptığı araştırmada yer alan öğretmenlerin %85'inin yetersizliği olan bireylere yönelik ergenlikte görülen değişimler hususunda eğitim verilmesini ve %47'sinin yetersizliği bulunan bireylerin cinsellik ve üreme sağlığı hakkında eğitiminin, bireylerin gelişim düzeyine uygun bir şekilde kademeli olarak aktarılması gerektiğini bulgularına ulaşmıştır. Ayrıca, buna ek olarak yetersizliği olan bireylere yönelik verilmesi gereken eğitim içeriğinde; cinsel istismar, evlilik, cinsel davranışlar ve cinsel organlar konularının özellikle bulunması gereken konular arasında olmasını belirtmiştir.

9. alt amaç zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen eğitimin, yararlarına yönelik bulgular bölümü iki farklı soru olarak ele alınmıştır. Birinci soruda öğrencilere olan yararları ikinci soruda ise ailelere yönelik yararları konusu ele alınmıştır. Birinci sorudan elde edilen bulgularda öğretmenler bir yanıt dışında birçok yanıt vermiştir. Bu hususlar alt amaçlara ayrılmış ve analiz edilmiştir. Kendini çevreden gelecek olumsuzluklara karşı koruyabilme yanıtını 9 öğretmen, öz bakım becerisini kazanma konusunu ele alan 4 öğretmen, başkalarına karşı davranışların

öğretilmesi hususunu ele alan 4 öğretmen, ihtiyaç karşılama gereksiniminin öğretilmesi konusunu ele alan 3, topluma kabulünün sağlanmana değinen 1 öğretmen olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Bu hususta 15 katılımcı öğretmen arasında en çok kendini çevreden koruyabilme konusundan bahsedilmesi dikkat çekmektedir. Bunun nedeni günümüzde artan olaylar olabildiği düşünülebilmektedir. Cinsel eğitim alan bireyin kendi bedenini tanıması, kişiliğini ve duygularını öğrenmeye ek olarak karşı cinste olan bireyleri tanımayı sevmeyi ve saygı duymayı da öğrenir (Çalışandemir vd. 2008). Bu sebepler ile birlikte çocuğun kendine olan güveni artarak ilerideki yaşantısı boyunca hem kendi cinsiyetinde bulunan hem de karşı cinste olan bireylerle dengeli ve sağlıklı ilişkiler kurabilir (WHO,2016).

10. alt amaç doğrultusunda cinsel eğitimin ailelere olan yararları konusu incelendiğinde yine birden çok yarar ortaya çıkmıştır. Öğretmenler bir cevap vermekle yetinmemiş detaylı bir şekilde açıklamıştır. Ancak ortak çıkan sonuçlar kodlar olarak kayıt edilmiştir. Bu cevaplarda üç kod ortaya çıkmaktadır. 9 öğretmenin yanıtında kaygı düzeyinin azalması, 8 öğretmenin yanıtında ihtiyaçlarını tek başına giderme ve 5 öğretmenin yanıtında sosyal çevreye katılımı yer almaktadır. En çok ortak söylenen yanıt kaygı düzeyinin azalması konusudur her durumda yetersizliğe sahip bireylerin ailelerinde kaygı ve stres fazla olmaktadır. Bu durum içerisine cinsel eğitim ile ilgili bir konu girdiğinde bu durum daha da karmaşık bir hal almaktadır. Yetersizliği olan bireye sahip olan ailelerin, yetersizliğin olmadığı normal gelişim gösteren bireylerin ailelerine göre çocuklarının geleceğine yönelik daha fazla endişe içerdiği görülmektedir. Zihin yetersizliği olan bireyler cinsel sağlık ve üreme sağlığı açısından istismara uğrama konusunda risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumlar ailelere yüklenmeleri gereken ek bir sorumluluk getirebilmektedir. Bu nedene bağlı olarak ailelerin danışabilecekleri sağlık profesyonellerine ihtiyaçları olduğu yapılmış araştırmada ortaya çıkmıştır (Glidden, Schoolcraft, 2003: 250).

11. alt amaç doğrultusunda öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde cinsel gelişimi değerlendirirken kullanılan yöntem ve araçlara yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara bakıldığında 3 kod ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin cevaplarında 10 öğretmenin gözlem yolu ile değerlendirme yaptığı, 6 öğretmenin ise değerlendirme için herhangi bir yöntem uygulamadığı ancak değerlendirme yaparken herhangi bir yöntem kullanmayıp eğer yapması gerekirse bu durumda da

doktor/psikoloğa yönlendirme olanağını belirten öğretmen görüşleri yer almaktadır.

12. alt amaç ele alındığında öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim uygulamalarında kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtları 6 kod başlığı altında toplanmaktadır. Bir öğretmen yanıtında birden çok yöntemden bahsedildiği için toplam öğretmen sayısına eşit olmamaktadır. Bu sayılar cevaplardan elde edilmektedir. 6 öğretmen doğrudan öğretim yönteminden bahsederken 5 öğretmen herhangi bir uygulama kullanmadığından bahsetmiştir. Birer öğretmen cevaplarında ise gömülü öğretim, gösterip yaptırma, okul rehberliğine yönlendirme ve sosyal öykü yanıtları yer almaktadır. En çok kullanılan yöntem doğrudana öğretim yöntemleri olmuştur. Schaafsma vd. (2017) yaptığı bir araştırmada zihin yetersizliği olan bireyler için verilen cinsel eğitimlerde kullanılan yöntemlerden hangisinin daha etkili olduğu konusunda bilimsel bilgilerin yeterli sayıda olmaması belirtilmiştir. Ele almış olunan çalışmaların çoğunda cinsel konular ile ilgili ne öğretildiği, niçin öğretildiği ve nasıl öğretildiği hakkında yeterli bilgiye ulaşamadıklarını bildirilmiştir. Zihin yetersizliği olan bireylerin cinselliği ile ilgili mevcut yapılan eğitim çalışmalarında, daha çok cinsel organların temizliği, güvenli cinsel ilişki, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma ve istenmeyen gebelik konularına odaklanıldığı elde edilmiştir.

13. alt amaç zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlar ve müdahale uygulamalarına ilişkin görüşlerdir. Bu doğrultuda bu alt amaç a ve b olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Öncelikle uygun olmayan cinsel davranışlar hususu ele alınmıştır. Öğretmenler uygun olmayan davranışları gözlemlediklerinde 7 uygun olmayan davranış ön plana çıkmaktadır. Öğretmenler öğrencilerinde sadece bir davranış değil birden fazla davranış gözlemlendiğinden dolayı öğretmenlerin yanıtları kodlara ayrılmıştır. 8 öğretmenin sarılma/öpme davranışını öğrencilerinde gözlemlendiği, 4 öğretmenin mastürbasyon

davranışını, 3 öğretmenin özel bölgelere dokuma, 3 öğretmenin soyunma, 1 öğretmenin yanıtları içerisinde öğrencilerde öfke ve utanç gözlemlendiği, 1 öğretmenin yanıtında ise öğrencinin tuvalette uzun süre vakit geçirme isteğinin bulunduğunu gözlemlenmiştir. Yalnızca 1 öğretmen öğrencilerinde hiçbir davranış gözlemlenmediği elde edilen sonuçlar arasındadır. Mandel ve Datner (2017) otizm spektrum bozukluğu olan bireyler doğrultusunda yapmış olduğu araştırmada öğrencilerde rastladıkları uygunsuz cinsel davranışları kendine dokunma, başkalarına

dokunma, mastürbasyon (aşırı veya toplum içinde) ve cinsel konuşma olarak sıralanmıştır. Ayrıca Kellaher (2015) yine otizm spektrum bozukluğu bulunan ergenler ile yaptığı araştırmada toplum içinde soyunma davranışında bulunma, başkalarına uygunsuz bir şekilde dokunma ve toplum içerisinde iken mastürbasyon yapmak gibi farklı nitelikte uygunsuz davranışlarda bulduklarını sonucuna ulaşılmıştır. Aslında yapılan çalışmalardan da görülebileceği gibi bireylerin davranışları aynı niteliği taşımaktadır. Normal gelişim gösteren bireylerde de bulunan ancak toplum içinde meydana getirmediği davranışlar yer almaktadır. Bunun nedeni içsel dürtülerden meydana gelmektedir. Zihin yetersizliği olan bireyler de normal gelişim gösteren bireyler nasıl acıkıyor ve besleniyorlarsa; aynı şekilde, zihin yetersizliği olan bireylerin normal düzeninde çalışan hormonları olması nedeniyle nasıl ki fiziksel gelişimleri normal sırayı izliyorsa cinsel gelişimde normal sırayı izlemektedir (Seyyar, 2008; Yurdakul, 1999).

14. alt amaç doğrultusunda öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlara yönelik müdahale yöntemlerine ilişkin görüşlerine gelen yanıtlar incelendiğinde bir tema altında yedi alt tema oluşturulmuştur. 5 öğretmenin yanıtlarında doğudan anlatım yöntemi ile uygun olmayan davranışları öğrencisine anlatarak, 3 öğretmenin çocuğun bulunduğu döneme ait uygulanması gereken cinsel eğitim aşamasını uygulanması, 3 öğretmenin ise görmezden gelerek davranışın sönmesini beklediği, 3 öğretmenin ise uygun olmayan davranış esnasında öğrencinin dikkatini farklı yöne yönelttiği, 2 öğretmenin ise uygun olmayan davranışlara ilişkin herhangi bir yöntemde bulunmadığı elde edilmiştir. Hiçbir müdahale yöntemini uygulamayan öğretmenlerin bu durumda olma nedeni cinsel gelişim ile ilgili herhangi bir problem davranış ile karşılaşmamalarına dayanmaktadır. Çocuklara verilecek bu eğitim anatomi ve üreme olarak düşünülmemelidir. Cinsel eğitim içeriğinde bir bütün olarak çocuklara cinsel kimliğini kazandırmak adına kim olduklarını kazandırmak ve gelişimlerini tamamladıkları zaman kadın ve erkek olarak kim olacaklarına ilişkin bilgileri vermek gerekmektedir. Ayrıca çocukların yaşamları boyunca iyi ilişkiler geliştirme becerisini kazandırmak da bu eğitim içeriğinde yer almaktadır (Haffner, 2007). Kanadlı (2021) yaptığı araştırmada öğretmenlerin müdahale yöntemlerine ilişkin yanıtlarının en çok ilgisini başka bir etkinliğe/olaya yönlendirme, doğru bir davranış olmadığını söyleme/uyarma ve görmezden gelme olduğu elde edilen sonuçlardandır. Öğretmenlerin sayısına bakıldığında ise öğretmenlerin çok azı uygunsuz davranışı

değiştirme veya şekil vermeye yönelik uygulamada buldukları sonucu da elde edilen yanıtlar arasındadır. Bu durumu açıklama biçimi ise otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle çalışan öğretmenlerin uygun olmayan cinsel davranışlara müdahale yöntemleri hususunda yeterli bilgi ve deneyimlerinin olmamasından kaynaklandığını ortaya koymuştur.

15. alt amaçta bulunan öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde ailelerle birlikte yapılan cinsel eğitim çalışmalarına ilişkin görüşleri sorusuna gelen cevaplara göre bir tema altında üç alt tema oluşturulmuştur. Genellikle öğretmenlerin büyük çoğunluğu hijyen eğitiminin ailelere anlatılması gerektiğini ve evde çocuklarına öğretilmesi gerektiği hususunda yanıt vermiştir. 10 öğretmenin yanıtında hijyen eğitimi yer alırken 3 öğretmenin yanıtında ailelerle herhangi bir çalışma yapmadığı, 2 öğretmenin ise çalışma yapılacağı durumlarda rehber öğretmenine yönlendirildiği ve onun konuşması sağlandığı yanıtları elde edilmiştir. Özel eğitim öğretmenleri arasında bu eğitimin verilmesi esnasında ailelerin kültürel tutumlarının ön planda tutması etki etmektedir. Reed (2010) çalışmasında çekingen ailelerin çocuklarına cinsel eğitim verme nedenlerini çocuklarının toplum içinde utanması veya güvenlikleriyle ilgili endişelerine yönelik olduğunu savunmaktadır. Cinsel eğitim konusunda yeterli kaynağa ulaşamamaları veya hiçbir kaynak bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumdan bahseden aileler çocuklarının cinsel duygularının olduğunu kabul etmekte güçlük çekmiştir. Kendinden emin olan bu gelişimi kabul etmiş aileler ise çocuklarına adet kanaması, mastürbasyon, uykuda boşalma ve eşcinsellik gibi konuların da yer aldığı kapsamlı bir cinsel eğitim sağladıkları elde edilen veriler arasındadır. Rooks-Ellis, Jones, Sulinski, Howorth ve Achey (2020) otizm spektrum bozukluğu, zihin veya gelişimsel yönden yetersizliği olan çocuğa sahip ailelere ve bakıcılara kısa bir cinsel eğitim vermiştir. Cinsel eğitim programına katılan ailelerin; tutum ve inançlarında, iletişim biçimlerinde ve cinsellik konularının öğretme yeterliliğinde istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik ortaya çıkmış olduğu belirtilmiştir. Aileler genellikle çocuklarına cinsellikle ilgili bilgileri etkili bir şekilde sunmalarını sağlayacak stratejileri öğrenmiş olup ayrıca çalışma bulgularında eğitimcilerin cinsel eğitim ihtiyacı konusundaki farkındalıklarının artırılması ve ailelerle iş birliği yapmaya teşvik edilmesi önerilmiştir. Gülşen (2011) yapmış olduğu araştırmada 16 özel eğitim öğretmenlerine, aile eğitim uygulamalarını hangi konularda yaptıkları sorulmuş ve yalnızca üç öğretmen cinsel eğitimi aile eğitim programına dahil etmiştir.

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Sonuç

Ölçek sorularında yer alan cinsiyet değişkenine göre dağılımlar içerisinde yer alan “p” değeri, yapılan faktör kıyaslamalarına göre farklılık gösterip göstermediğini saptamaktadır. Bu doğrultuda, mutlak değer ($p < .05$) küçük olması durumunda anlamlı farklılık olduğunu belirtirken, ($p > .05$) büyük olması durumunda anlamlı farklılık bulunmadığını belirtmektedir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, katılımcıların, “Akran İlişkileri”, “Beden İmgesi”, “Gereklilik”, “Olumsuz Etki”, “Cinsiyet” faktörlerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Toplam (ortalama) değere bakıldığında ise anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

Ölçek sorularında yer alan yaş değişkenine göre dağılımlar ile elde edilen sonuçlara bakıldığında; belirtilen 6 faktörden, en yüksek frekanslı 2 iki değer baz alınarak Whitney-U testi uyarınca sonuçlar elde edilmiştir. Yaşa göre anlamlı değişiklik gösteren faktörler; “Akran İlişkileri”, “Gereklilik”, “Cinsiyet” olarak 3 faktörde tespit edilmiştir. Genel oranlara bakıldığında ise bu sayı .006 ile anlamlı değişikliğin yaşa göre değiştiği net bir şekilde söylenebilir.

Ölçek sorularında yer alan öğretmenlerin öğrenim dönemlerinde cinsel eğitim ile ilgili ders alma değişkenlerine göre dağılımları ile elde edilen sonuçlara bakıldığında; içerisinde belirtilen 6 faktörden, en yüksek frekanslı 2 iki değer baz alınarak Whitney-U testi uyarınca sonuçlar elde edilmiştir. En yüksek 2 değeri taşıyan kodlar, 69 adet özel eğitim öğretmenliği ile 41 adet Zihin engelliler öğretmenliği olarak saptanmıştır. Tabloda, öğretmenlerin öğrenim gördükleri alanlar “Ö.E” ile özel eğitim öğretmenliği ifadesini anlatırken, “Z.E” ile zihin engelliler öğretmenliğini anlatmaktadır. Öğretmenlerin öğrenim alanlarına göre elde edilen sonuçlarda, 6 faktör üzerindeki (p) değeri, ($p < 0.05$) üzerinde olduğundan, 6 faktör üzerinde anlamlı farklılık göstermemektedir. Kümülatif sonuçlarda bu değer ($p = .89$) olarak tespit edildiğinden birbirleri ile uyumlu bir şekilde hareket etmiş ve genel anlamda bir farklılığın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine/ kıdemlerine göre elde edilmiş sonuçlarla ilgili belirtilen tabloda, bazı faktörlerin öğretmenlerin bölümlerine göre farklı tutumlar izlendiği görülmektedir. Bu faktörler, ($p < 0.05$) değerine bakılarak, sadece “Cinsiyet” ile ilgili faktörün diğer faktörlerden ayrı olarak mesleki deneyime

göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Genel anlamdaki kümülatif tabloya bakıldığında ise, elde edilen sonucun ($p=0.115$) olması ve bu değer ($p<0.05$) değerine uymamasından kaynaklı, mesleki deneyime göre genel anlamda bir farklılığın oluşmadığı, katılımcılar doğrultusunda belirlenmiştir.

Öğretmenlerin Eğitim/Konferans/Sertifika Programlarına Katılımlarına göre elde edilen sonuçlar, Whitney- U testi uyarınca incelenmiştir. Bilgilerin toplanması, öğretmenlere “Evet”, “Hayır” şeklinde verilen seçenek ile sağlanmıştır. Cevaplardan sentezlenen sonuçlar “p” değerine göre analiz edilmiştir. Bu doğrultuda ($p<.005$) değeri baz alınarak 6 faktör ve genel ortalama arasında Eğitim/Konferans/Sertifika Programlarına Katılımlarına göre herhangi bir farklılık olup olunmadığı tespit edilmiştir. Tablo 15’e dayanarak, tüm “p” değerlerinin, belirtilen değerden büyük olması sonucu, 6 faktör ve genel toplam faktöre göre anlamlı bir farklılığın bulunmadığı saptanmıştır.

Öğretmenlerin cinsel eğitim açısından aldıkları eğitim, önem taşıyan alt amaç soruları arasındadır. Dolayısı ile öğretmenlerden, öğrenim aldığı eğitim hayatı boyunca cinsel eğitime yönelik eğitimin alındığına dair soru yöneltilmiştir. Elde edilecek olan cevapların analizi “Evet” “Hayır” şeklinde toplanarak sentezlenmiştir. Toplamda 150 katılımcıdan alınan cevapların analiz edilmesi ve sonuçlanması Whitney-U testi uyarınca “p” değeri ile ölçülmüştür. Bu doğrultuda, 6 faktör arasında sadece “Olumsuz Etki” faktörünün, diğer faktörlerden ayrı olarak anlamlı bir farklılık değeri yarattığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Yarı yapılandırılmış soruları incelendiğinde kodlar oluşturulmuştur ve bu kodlara ilişkin cevaplar nitelendirilmiştir. Öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleri nelerdir sorusuna gelen yanıtlarda on beş öğretmen de bu eğitimin verilmesi gerektiği yönünde yanıt vermiştir. Öğretmenlerden hiçbiri olumsuz bir yanıtta bulunmamıştır. Öğretmenlerin öğrencilerde gözlemledikleri problem davranışların cinsel eğitim verilmesi ile azalacağını düşünmeleri yönünden bu eğitime olumlu baktıkları gözlemlenmiştir.

Öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim program içeriğinde öncelikli konuların neler olmasına yönelik görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin birden çok konuya öncelik verdikleri görülmektedir. En çok önemli olduğuna dair söylenen konu ergenlik döneminde bedensel değişimlerdir. En az yanıt ise değer yargıları ve cinsel gelişim süreci olduğu elde eden verilerden bulunan yanıtlardır. Altı öğretmen ergenlik döneminde bedensel değişimler, bedensel

farklılıklar gibi konulara ek olarak beş öğretmen de mahremiyet eğitiminin öneminden bahsetmektedir. Üç öğretmenin öncelikleri arasında cinsiyet tanımı, konusu yer almakta. Üç öğretmenin cevaplarının içeriğinde ise mastürbasyon eğitiminin öncelikli olması konusunda görüşü yer almaktadır. Üç öğretmende bedenini koruma konusu yanıtları arasında yer almaktadır. Değer yargıları konusunun önemli olduğu bir öğretmen cevabının içinde yer almaktadır. Ayrıca bir öğretmen de cinsel gelişim sürecinin önemli konu olduğundan bahsetmiştir.

Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen eğitimin, birey açısından yararları bakımından sorulan soruda elde edilen yanıtlar incelendiğinde en fazla yanıtın kendini çevreden gelecek olumsuzluklara karşı koruyabilme yanıtı olmuştur. En az ise topluma kabulün sağlanması yanıtı verilmiştir. Dokuz öğretmenin cevapları arasında kendini çevreden gelecek olumsuzluklara karşı koruyabilme, dört öğretmenin yanıtlarında öz bakım becerisini kazanma, dört öğretmenin yanıtlarında Başkalarına karşı davranışların öğretilmesi, üç öğretmenin yanıtlarında ihtiyaç karşılama gereksiniminin öğretilmesi, bir öğretmenin yanıtlarında ise topluma kabulünün sağlanması yanıtları yer almaktadır. Aslında öğrencilerin dışlanmamasının en önemli konu olması tüm öğretmenler açısından bahsedilen konu olmuş ve çevrede yaşanan olumsuz durumlardan öğrencilerin cinsel eğitimi aldıktan sonra kendilerini koruyabilecekleri hususunda yorumlar yapmışlardır.

Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen eğitimin aile açısından yararları açısından sorulan soruda öğretmenler birden çok yanıt vermişlerdir. Bu yanıtlar içeriğinde kaygı düzeyinin azalması yönünde yorumda bulunan dokuz öğretmen olduğu, çocuklarının ihtiyaçlarını tek başına gidermesinden kaynaklı ailelerde stres azalması yaşanacağı yönünde sekiz öğretmen görüş belirtmiştir. Beş öğretmenin yanıtları içerisinde ailenin, sosyal çevreye katılımın kolaylaşacağı uyumun daha kolay sağlanacağı yönünde görüş belirtilmiştir. Öğretmenler genellikle ailelerin bu konu hakkında konuşmaktan çekindiği ve kaçtıklarını gözlemişlerdir. Eğer ailelere bu konu hakkında bilgi verilirse ailelerin daha rahat davranışlar sergileyebilecekleri ve çocuklarının temel ihtiyaçlarını kendi başlarına karşılamalarından kaynaklı olarak kendilerini daha bağımsız hissedebileceklerinden bahsetmişlerdir.

Öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde cinsel gelişimi değerlendirirken kullanılan yöntem ve araçlara yönelik görüşleri sorusuna verilen görüşler arasında daha çok değerlendirme yöntemine ilişkin bulgular yer almaktadır. En çok verilen cevap gözlemdir. On öğretmen gözlem yolu ile değerlendirme

yaptığını belirtmiştir. Altı öğretmen ise hiçbir değerlendirme yöntemi uygulamadığını belirtmiş sadece bir öğretmen cinsel eğitim değerlendirme yöntemi kullanmayıp doktor veya psikoloğa yönlendirdiği yanıtını vermiştir. Aslında bu konunun birçok uzman ile görüşülmesi gerektiği üzerinde de bir nokta oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim uygulamalarında kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşleri incelendiğinde altı yöntem ön plana çıkmaktadır. En çok kullanılan yöntem altı öğretmenin yanıtı ile doğrudan öğretim yöntemidir. Herhangi bir yöntem kullanmayan öğretmen sayısı ise beştir. Diğer uygulanan yöntemlerin her birinden sadece birer öğretmen yanıtlarında yer almaktadır. Bu yöntemler; gömülü öğretim, gösterip yaptırma, okul rehberliğine yönlendirme ve sosyal öyküdür.

Öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlara ilişkin görüşleri incelendiğinde alınan yanıtlardan öğretmenlerin birden çok yanıt verdiği ve öğrencilerinde muhakkak uygun olmayan cinsel davranış gözlemledikleri elde edilen verilerdendir. Sadece bir öğretmen hiçbir öğrencisinde uygun olmayan davranış gözlemlenmemiştir. Öğretmenlerden alınan yanıtlardan uygun olmayan davranışlardan tuvalette vakit geçirme isteği ve öfke davranışı sergiledikleri birer öğretmenin yanıtlarında yer almaktadır. Üçer öğretmenin yanıtında özel bölgelere dokunma ve soyunma davranışını gözlemledikleri yer almaktadır. Dört öğretmenin yanıtında ise mastürbasyon davranışı gözlemledikleri, altı öğretmenin yanıtında ise uygunsuz, fazla, sarılma-öpme davranışı olduğu öne çıkmaktadır.

Öğretmenlerin zihin yetersizliği olan öğrencilerde gözlemlenen uygun olmayan cinsel davranışlara yönelik müdahale yöntemlerine göre elde edilen yanıtlar beş temadan oluşmaktadır. Doğrudan anlatım yöntemini kullandığını söyleyen beş öğretmen, cinsel eğitim program içeriğinde öğrencinin dönemine uygun olan hangi içerikse o içeriği kullanan üç öğretmen, görmezden gelme yöntemini kullanan üç öğretmen ve dikkati farklı yöne yöneltme yanıtını veren üç öğretmen olduğu verilerden elde edilmiştir. İki öğretmenin yanıtının içeriğinde ise eğitim uygulanmadığı belirtilmiştir.

Zihin yetersizliği olan öğrencilerde ailelerle birlikte yapılan cinsel eğitim çalışmalarına ilişkin yanıtlarda bireyler birer yanıt vermiştir. Bu yanıtlarda on öğretmenin ailelere hijyen eğitimi hakkında bilgi verdiği, üç öğretmenin aileler ile

çalışmadığı diğer iki öğretmenin ise okuldaki rehber öğretmene yönlendirdiği verilen yanıtlar arasındadır.

Yukarda elde edilen tüm verilerde, araştırmanın öğretmenler açısından cinsel eğitim konusunda tutumları ve görüşlerine ilişkin bilgiler ve analizler yer almaktadır. Araştırmaya katılan kitle sayısı, ada içerisinde sınırlı sayıda cinsel eğitim ile çalışma yapılmış olması, KKTC' de bulunan araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun tutum ortalamasını ortaya koymaktadır. Bu durum değerlendirildiğinde öğretmenlerin çok fazla cinsel eğitim ile ilgili uygulamaları olmadığı gereken durumlarda müdahale ettikleri ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Cinsel gelişimin tüm yaşam boyu olduğu ve öğrencilerde problem davranışlar ortaya çıkmadan öğrencilere gereken eğitim gereken dönemlerde aşamalı olarak verilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda sunulan öneriler; uygulamaya ve ileriki araştırmalara yönelik öneriler olarak iki başlık halinde sunulmuştur.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlere yönelik cinsel eğitim uygulamasına yönelik bilgilendirici eğitimler verilebilir.
2. Aile içi cinsel eğitime yönelik seminerler verilebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Yapılan araştırma doğrultusunda eğitim sürecinde bulunan aileler ve idarecilerin tutumlarının ele alındığı bir çalışma yapılabilir.
2. Yapılan araştırma doğrultusunda zihin yetersizliği olan bireylerle yapılan bu çalışma farklı yetersizlik tür ve derecelerine sahip bireylerle ilgili çalışma yapılabilir.
3. Zihin yetersizliği olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerinin cinsel eğitim konusunda hizmet içi bir eğitim alması sağlanabilir.
4. Özel eğitime gereksinimi olan çocuğu bulunan her aileye cinsel eğitim konusunda eğitim programı uygulanabilir.
5. Öğretmen adaylarına cinsel eğitim dersi kapsamında müdahale yöntemleri başlığı altında bilgi düzeyleri artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acer, D. & Artan, İ. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında 4-6 yaş grubu çocuklar için cinsel eğitim etkinliklerinin etkisinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(2), 12-19
- Akça, M., Arslan, D., & Şahin, M. (2017). Öğrencilerin cinsel eğitimine ilişkin öğretmen algısı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. doi: 10.5961/jhes.2017.228
- Akdemir, B. (2016). Zihinsel yetersizliği olan bireylerle çalışan öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları ve etik durumlarının karşılaştırılması [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]
- Aksöyek, A. & Canatar, T. (2015). Cinsellik ve Cinsel Eğitim, *Turkish Journal of Family Medicine & Primary Care*. doi: 10.5455/tjfmpe.175393
- Alkan, V., Şimşek, S., & Erbil, B. A. (2019). Karma yöntem deseni: Öyküleyici alanyazın incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 559-582.
- Aslan, E., Başgöl, Ş., Cangöl B., Cangöl, S., & Karaca, P. (2016). *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. doi:10.5505/bsbd.2016.71501
- Baki, A. & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42) , 1-21
- Ballan, M. (2001). Parents as sexuality educators for their children with developmental disabilities. Siccus Report. New York.
- Bartın, L. ., Gür, G., & Nuri, C. . (2021). Examining The Views Of Parents With Special Needs Children Regarding Their Children's Sex Education (North Cyprus Sample). *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling* ISSN: 1300-7432, 10(2), 125–140.
- Bartın ve Gür. (2020). Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının cinsel eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi (KKTC örneği). [Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi]
- Bayhan S. P. & Artan, İ. (2004). Çocuk gelişimi ve eğitimi. Morpa Yayınları.
- Hoşoğlu, R. (2009). Engelli öğrencilerin ihmal ve istismar düzeyleri [Yüksek lisans tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi]
- Bayyığıt T. & Ilgaz Y. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve hizmet içi eğitimleri için bir ihtiyaç analizi. [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]
- Bilen, M. & Topçuoğlu, M.A. (2008). Yaşamın gizemi cinsellik. Betik Kitap.

- Birkan, B. (Ed.). (2020). Millî Eğitim Bakanlığı III. Kademe (9,10,11,12. Sınıf) Beslenme, Sağlık ve Güvenlik Dersi. Korza Yayıncılık
- Boehning, A. (2006). Sex education for students with disabilities. *Law and Disorder*, 1, 59-66.
- Bozdemir, N. & Özcan, S. (2011). Cinselliğe ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care (TJFMPC)*.
- Bulut, S. & Karaman, H. B. (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 277-301.
- Cangöl E, Karaca P, Aslan E. Engelli Bireylerde Cinsel Sağlık. *Androloji Bülteni* 2013; 53: 141-146.
- Carter, A. & Danker, J. (2021). Scoping review on sex education for high school-aged students with intellectual disability and/or on the autism spectrum: parents', teachers' and students' perspectives, attitudes and experiences. Taylor Francis Online. <https://doi.org/10.1080/14681811.2021.1941842>
- Cavkaytar, A. & Diken, İ. H. (2012). Özel eğitim ve özel eğitim gerektirenler. Vize Yayıncılık.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (2021). www.cetad.org.tr
- Creswell, J.W. (2006). *Understanding Mixed Methods Research*, (Chapter 1). Available at: http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf
- Creswell JW, Plano Clark VL. *Designing and conducting mixed methods research*. 2. Los Angeles: SAGE; 2011.
- Demir, O. & Aysoy, M. (2002). State Institute of Statistics Prime Ministry Republic of Turkey and Turkish Prime Ministry Presidency of Administration on Disable People.
- Duffy, B., Fotinatos, N., Smith, A. ve Burke, J. (2013). Puberty, health and sexual education in Australian regional primary schools: Year 5 and 6 teacher perceptions. *Sex Education*, 13(2), 186-203.
- Er, R. K., Büyükbayraktar, Ç. G. & Kesici, Ş. (2016). Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik cinsel eğitim programının geliştirilmesi. *Turkish Journal of Education*, 5(4), 224-234.
- Eripek, S. (2012). *Zihin Yetersizliğine Giriş*. Ankara: Eğiten Kitap
- Gölbaşı, Z. (2003). Sağlıklı Gençlik ve Toplum için Bir Adım: Cinsel Sağlık Eğitimi, *Aile ve Toplum* 5. 2(6). Ekim-Aralık

- Güneş, A. (2017). Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi. *İnsan ve Toplum*, 7(2), 45-70.
- Deniz, Ü., Tüfekçi, A. & Önder, Ö. R. (2013). Öğretmen adaylarının cinsellik konusundaki tutumlarının cinsiyet ve cinsel deneyimlerine göre incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 295-306.
- Gürol A, Polat S, Oran T. Views of Mothers Having Children with Intellectual Disability Regarding Sexual Education: A Qualitative Study. *Sex Disabil.*; 2014; 32(2): 123-133.
- Fraenkel, J.R. & Wallen, N.E. (2006). How to design and evaluate research in education. New York: McGraw-Hill International Edition.
- İşler, S. ve Gürşimşek, A.I. (2018). 3-6 yaş çocuklarının cinsel eğitiminin gerekliliği ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 845-867.
- Kadıoğlu-Polat, D. ve Üstün-Budak, A.M. (2016). Cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet Sevcan Yağan Güder (Ed.).Cinsel eğitimin tanımı-önemi-Türkiye’de ve Dünya’da cinsel eğitim uygulamaları. Ankara.
- Kara, B. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de zihinsel engellilerde eğitim. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 61(3), 277-288.
- Kanadlı A. & Yıldız N. (2020). otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde cinsel istismar ve cinsel eğitim: Öğretmen görüşleri [Yüksek Lisans, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]
- Klassen, A.C. Creswell, J., Plano Clark, V.L. et al. Best practices in mixed methods for quality of life research. *Qual Life Res* 21, 377–380 (2012).
<https://doi.org/10.1007/s11136-012-0122-x>
- Kurtulan, I. (2007). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Etik Değerler Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]
- Mandan Sürücü, S. (2009).11–17 Yaş orta düzeyde zihin engelli kız ergenlerin temel cinsel bilgi ve cinsel istismarı algılamalarının belirlenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]
- McCabe, M. (1993). Sex education programs for people with mental retardation. American Association on Mental Retardation. Washington. Erişim Tarihi: 12.12.2021
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Resmi

Gazete sayı: 28360. Yazar.

- Mills, G. E. & Gay, L. R. (2016). Educational research: competencies for analysis and applications. (11.Baskı) USA: Pearson Education.
- Neringa, P. & Liuda, R. (2013). Sex Education Of Adolescents With Mild Intellectual Disabilities In The Educational And Social Environment: Parents' And Teachers' Attitude. (2. Baskı). EBSCO.
- Ortland, B. (2008). Behinderung und Sexualität: Grundlagen einer behinderungsspezifischen Sexualpädagogik. W. Kohlhammer Verlag.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018). 07.07. 2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazetesi'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yazar.
- Özcan, K. (2018). Cinsel eğitim nedir, ne zaman ve nasıl verilir?
<https://kemalozcan.org/>
- Öztürk, B. & Siyez, D. M. (2015). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerine yönelik cinsel eğitim programının etkililiğinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(1), 30-55.
- Patton, J. R., Polloway, E. A. & Smith, T. E. C. (2000). Educating students with mild mental retardation. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities, 15(2), 80-89.
- Saracaloğlu, A. S., Karasakaloğlu, N., Gencel, İ. E., (2010). Türkçe Öğretmenlerinin Özyeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 265-283.
- Selçuk, Z. (2007).Eğitim Psikolojisi. Nobel Yayınevi, N: 191, 14. Baskı, Ankara.
- Stinson, J., Christian, L.A., & Dodson, L.A. (2002) Overcoming barriers to the sexual expression of women with developmental disabilities. Research and Practice for Persons with Severe Disability, 27, 18-26.
- Teddle C. B. & Tashakkori A. (2009). Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences.
https://books.google.com.cy/books?id=XvMAYYvS1rEC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=doi&f=false,
Erişim tarihi: 09.10.2021
- Topsakal, M. & Düzkantar, A. (2010). Zihin özürlü çocuklara oto yıkama becerisi öğretiminde hata düzeltmesi yapılarak gerçekleştirilen eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi.

- Tuğrul, B. & Artan, İ. (2001). Çocukların cinsel eğitimi ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Kağıtçıbaşı Ç. & Cemalcılar Z. (2014). Dünden bugüne insan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş. Evrim Yayınevi.
- Konuk Er, R., Girgin-Büyükbayraktar, Ç. & Kesici, Ş. (2016). Özel eğitim ihtiyacı olan Öğrencilere yönelik cinsel eğitim programının geliştirilmesi. *Turkish Journal of Education*. 5(4) 224-234.
- Lindqvist G. & Nilholm C. (2013). Making schools inclusive? Educational leaders' views on how to work with children in need of special support. *International Journal of Inclusive Education*. <https://doi.org/10.1080/13603116.2011.580466>
- Lunsky, Y. & Konstantareas, M.M. (1998). The attitudes of individuals with autism and mental retardation toward sexuality. *Educ Training Ment Retard Dev Disabil*.
- Mandan-Sürücü, S. (2009). 11-17 Yaş orta düzeyde zihin engelli kız ergenlerin temel cinsel bilgi ve cinsel istismarı algılamalarının belirlenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]
- Mandel, A., & Datner, E. (2017). Sexual behaviors in children with developmental disabilities. *Journal of Alternative Medicine Research*.
- May, D. C., ve Kundert D. K. (1996). ‘‘Are Special Educators Prepared to Meet The Sex Education Needs of Their Students? A Progress Report’’. *The Journal of Special Education*.
- Mock, Devery R.; Jakubecy, Jennifer J.; Kauffman, James M.; Jakubecy, Jennifer J.; Mock, Devery R.; Kauffman, James M., et al. (2016). [Special Education](#). Encyclopedia of Education. [Special Education | Encyclopedia.com](#) . Erişim Tarihi: 02.12. 2021
- Muccigrosso, L. (1991). Sexual abuse prevention strategies and programs for persons with developmental disabilities. *Sexuality and Disability*.
- Ousley, O.Y. & Mesibov, G.B. (1991). Sexual attitudes and knowledge of highfunctioning and adults with autism. *J Autism Dev Disord*.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1).
- Özyürek, M. (2009). Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık

- Reed, M. M. (2010). Parent-child sexuality education in families with sons or daughters with autism or down syndrome: A phenomenological study [Yüksek Lisans Tezi]. ProQuest Dissertations and Theses veri tabanından erişildi.
- Rojas S, Haya I, Lázaro Visa S. ‘My Great Hope in Life Is to Have a House, a Family and a Daughter’: Relationships and Sexuality in Intellectually Disabled People. *Br J Learn Disabil.*; 2016; 44(1): 56-62.
- Rooks-Ellis, D., Jones, B., Sulinski, E., Howorth, S., ve Achey, N. (2020). The effectiveness of a brief sexuality education intervention for parents of children with intellectual and developmental disabilities. *American Journal of Sexuality Education*, 15(4),444-464. doi: 10.1080/15546128.2020.1800542
- Seyyar A. (2008). Özürlülük Eğitimi - Cinsel Eğitim. Erişim Adresi: <http://www.tsd.org.tr>, Erişim Tarihi: 12.12.2021.
- Schaafsma, D., Stoffelen, J. M., Kok, G. & Curfs, L. M. (2013). Exploring the development of existing sex education programmes for people with intellectual disabilities: an intervention mapping approach. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 26(2), 157-166
- Schaafsma D, Kok G, Stoffelen JMT, Curfs LMG. People with Intellectual Disabilities Talk About Sexuality: Implications for the Development of Sex Education. *Sex Disabil.*; 2017; 35(1): 21-38.
- Sucuoğlu, B. & Bakkaloğlu, H. (2015). Okul öncesi kaynaştırma: Öğretmen eğitimi. Pegem Akademi.
- Sucuoğlu, N. B. (2010a). Zihin engelinin tarihçesi. Kök Yayıncılık.
- Sucuoğlu, N. B. (2010b). Zihin engeli tanımları, sınıflandırma ve yaygınlık. Kök Yayıncılık.
- Tabaklar (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarındaki yeterliklerinin belirlenmesi. [Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]
- Vural, D.E. (2006). Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi 109 programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]
- Vural, M. & Yıkılmış, A. (2008). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlamasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

- Westwood, J., ve Mullan, B., (2007). Knowledge and Attitudes of Secondary School Teachers Regarding Sexual Health Education in England. *Sexuality, Society and Learning*, 7(2), 143-159.
- World Health Organization. (2021). Sexual and Reproductive Health and Research (SRH), including the Human Reproduction Programme (HRP). <https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research/keyareas-of-work/sexual-health/defining-sexual-health> (Son Erişim Tarihi: Mayıs 2021)
- World Health Organization (WHO). (2018) International Technical Guidance on Sexuality Education-An Evidence-Informed Approach. <https://www.who.int/publications/m/item/9789231002595#>
- World Association For Sexual Health (WAS). (2016). Fulfil guidance document for the implementation of young people's sexual rights. <https://worldsexualhealth.net/wp98>
- World Health Organization. Developing sexual health programmes. WHO/RHR/HRP/10.22, 2010.
- Yavuz, M., Tekcan, C. A., Vural Batık, M. (2013) Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Cinsel Eğitime İlişkin Tutumları., 23.Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Bolu , Sunulmuş Bildiri.
- Yavuzer, H.((2012). Çocuk Psikolojisi. 34. Basım. Remzi Kitapevi.
- Yektaoğlu-Tomgüshehan, T. & Akçamete, G. (2018). Examining the Opinions of Teachers of Adolescent Students with Mental Deficiencies Towards Sexual Education, *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(1):323-335
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, G. & Cavkaytar, A. (2020). Independent living needs of young adults with intellectual disabilities. *Turkish online journal of qualitative inquiry*, 11(2),193-217. DOI: 10.17569/tojq.671287

- Yıldız, G. (2020). En az konuşulan en çok merak edilen: zihin yetersizliği olan yetişkinlerde cinsellik. *Anadolu Journal of Educational Sciences International.*; 10(1):827-855. <https://doi.org/10.18039/ajesi.682164>
- Yin, R.K. (2014). *Case study methods: design and methods* (5. Baskı). Sage. <https://doi.org10.3138/cjpe.30.1.108>
- Yurdakul A. (1999).Engelli Ergenler ve Cinsel Eğitim. *İlk Işık Dergisi*, <http://www.isikozelegitim.com/index.php>. (07.02.2022).
- Xiong, Z., Warwick, I. & Chalies, S., (2019). Understanding Novice Teachers Perspectives on China's Sexuality Education: a Study Based on the National Pre-service Education programme. *Sex Education*.

EKLER

Ek 1. Ölçeğin kullanımına ilişkin izin yazısı

elif çorbacı <elifcorbaci@hotmail.com>

Alıcı: ben ▾

20 Mayıs Per 13:04

Merhabalar,

Ölçeği kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar...

Elif SERİN

From: cansu ömer <cansuomer97@gmail.com>

Sent: Monday, May 17, 2021 6:49 PM

To: elifcorbaci@hotmail.com <elifcorbaci@hotmail.com>; alev.girli@deu.edu.tr <alev.girli@deu.edu.tr>; sunay.dogru@deu.edu.tr <sunay.dogru@deu.edu.tr>

Subject: " Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları Ölçeği (CEYTÖ)" nün kullanmak için izninizi rica ediyorum

...

...

Ek 2. Etik Kurul Onay Yazısı

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

05.11.2021

Sayın Cansu Ömer

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/EB/2021/743 proje numaralı ve "**Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutum ve Görüşleri**" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Ek 3. Katılımcılara Sorulan Görüşme Soruları Formu

GÖRÜŞME SORULARI

1. Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel eğitim verilmesi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
2. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitim programının içeriğinde hangi konular öncelikli olarak yer almalıdır?
3. Zihin yetersizliği olan öğrencilere verilen cinsel eğitimin;
  - a. Birey açısından
  - b. Aile açısındanne gibi yararları/kazanımları olacağını düşünüyorsunuz?
4. Zihin yetersizliği olan öğrencilerinizde cinsel gelişimi değerlendirirken ne gibi yöntem ve araçlar kullanıyorsunuz?
5. Zihin yetersizliği olan öğrencilerinizle cinsel eğitim uygulamalarında hangi öğretim yöntemlerini kullanıyorsunuz?
6. Zihin yetersizliği olan öğrencilerinizde gözlemlediğiniz uygun olmayan cinsel davranışlar (sarılma, öpme, soyunma, mastürbasyon vb.) nelerdir?
  - a. Belirttiğiniz bu uygun olmayan davranışlara müdahale etmek için ne gibi uygulamalar yapıyorsunuz?
7. Zihin yetersizliği olan öğrencileriniz ile cinsel eğitim uygulamalarında aile ile birlikte ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?

Ek 4. Katılımcıya Yönelik Demografik Bilgi Formu

Yaş:

Cinsiyet:

Mezun Olunan Bölüm:

Mesleki Kıdem:

Öğretmenlik eğitiminizde cinsel eğitim ile ilgili bir ders aldınız mı?

Daha önce Cinsel Eğitim ile ilgili bir hizmet içi eğitim/konferans/sertifika programına katıldınız mı?

Ek 5. Ölçek soruları

Ne derece katılıyorsunuz?	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Öğrencilerimle cinsellikle ilgili konularda rahat konuşurum.					
Cinsel eğitimle ilgili önyargılarım olduğunu düşünmüyorum.					
Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrenciler için hazırlanan müfredatın bir parçası olmalıdır.					
Cinsel eğitim sadece normal gelişim gösteren öğrenciler için hazırlanan müfredatın bir parçası olmalıdır.					
Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrencilerin kendilerini taciz ve istismardan koruma becerilerini arttırır.					
Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan kız öğrenciler arasında cinsel ilişki oranını arttırır.					
Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan erkek öğrenciler arasında cinsel ilişki oranını arttırır.					

Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrencilerin mastürbasyon, yabancılarla ilişki gibi davranışlarının artmasına neden olur.					
Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrencilerin vücut bakımları ile ilgili bilgilerini artırır.					
Öğrencilerimin cinsel eğitim almaya ihtiyaçları yoktur.					
Cinsel eğitim almayan zihin yetersizliği olan öğrenciler cinsel istismarda kurban olabilirler.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilerde cinsel eğitim sadece uygun olmayan davranışları içermelidir.					
Öğrencilere cinsel eğitim vermeyi düşünmem.					
Cinsel eğitim zihin yetersizliği olan öğrencilerin karşılaşabileceği her konuda yapılmalıdır.					
Zihin yetersizliği olan erkek öğrencilere adet dönemi ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan erkek					

öğrencilere adet dönemi ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan kız öğrencilere adet dönemi ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan kız öğrencilere sperm sıvısı ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere mastürbasyon ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere homoseksüellik, biseksüellik ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere aile, aşk ve evlilik ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere üreme konusu ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere duygusal hisler ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere ergenlikteki değişimler ile ilgili bilgi verilmelidir.					

Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsel uyum ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere doğum kontrolü ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan erkek öğrencilere kürtaj ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere bulaşıcı hastalıklar ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere taciz ve istismar ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere doğru ve yanlış dokunmayı ayırt etme ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere HIV ve AIDS ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere doğum ile ilgili bilgi verilmelidir.					
Zihin yetersizliği olan öğrencilere cinsiyet rolleri ile ilgili bilgi verilmelidir.					

Zihin yetersizliği olan öğrencilere evlilik öncesi cinsel ilişki ile ilgili bilgi verilmelidir.					
---	--	--	--	--	--

Ek 6: İntihal Raporu

tez

ORJİNALLIK RAPORU

% **13**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **12**

İNTERNET KAYNAKLARI

% **2**

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 6
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 3
3	dspace.trakya.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	higheredu-sci.beun.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	BAYNAL, Fatma. "Kadınların Üye Olduğu Dini Grupların Tutum ve Davranışlara Etkisinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi", İslami İlimler Dergisi, 2017. Yayın	<% 1
6	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	<% 1
7	tez.sdu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

9	www.pegem.net İnternet Kaynağı	<% 1
10	yde.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1
12	www.kafkas.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	ahmetsaltik.net İnternet Kaynağı	<% 1
14	aof.sorular.net İnternet Kaynağı	<% 1
15	neu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
16	openaccess.ihu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
17	ÖZGÜÇ, Canan Sola and CAVKAYTAR, Atilla. "Zihin Yetersizliği Olan Ortaokul Öğrencilerinin Bulunduğu Bir Sınıfta Öğretim Etkinliklerinin Teknoloji Desteği ile Geliştirilmesi", Kaligrafi Yayıncılık, 2016. Yayın	<% 1
18	egitimheryerde.net İnternet Kaynağı	<% 1

19	AKÇA, Mehmet Şirin, ŞAHİN, Melek and ARSLAN, Duygu. "Öğrencilerin Cinsel Eğitime İlişkin Öğretmen Algısı", Şükrü Oğuz Özdamar, 2017. Yayın	<% 1
20	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
21	wrap.warwick.ac.uk İnternet Kaynağı	<% 1
22	acikerisim.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
23	dspace.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
24	docobook.com İnternet Kaynağı	<% 1
25	SARI, Serkan Volkan, YAZICI, Hikmet and ŞAHİN, Mustafa. "Kariyer Araştırma Öz-yeterliliği Ölçeği-Türkçe (KAÖYÖ-T): Türkçeye Uyarlama Çalışması", Kastamonu Üniversitesi, 2017. Yayın	<% 1
26	acikerisim.kku.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
27	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

28	eyh.aile.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
29	acikerisim.uludag.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
30	dspace.marmara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
31	yenisehir.fandom.com İnternet Kaynağı	<%1

[Alıntılarını çıkart](#)

[Üzerinde](#)

[Eşleşmeleri çıkar](#)

[Kapat](#)

[Bibliyografyayı Çıkart](#)

[Üzerinde](#)

ÖZGEÇMİŞ

30.06.1997 doğumlu tez yazarı Cansu ÖMER, lisans derecesini Yakın Doğu Üniversitesi, İşitme Engelliler Öğretmenliği bölümünden 2019 yılında 1.lik ile almıştır. Yüksek lisans eğitimine Özel Eğitim bölümüne 2019 tarihinde başlamıştır. 2020 Eylül ayından itibaren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Özel Eğitim Öğretmenliği yapmaktadır.

Cansu ÖMER

Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
Yakın Doğu Bulvarı, PK: 99138
Lefkoşa / KKTC
Mersin 10 – TÜRKİYE
Tel: +90 (392) 223 64 64
Faks: +90 (392) 223 64 61